

RANDKRANT

Maandblad over de Vlaamse Rand • maart 2021 • jaar 25 • #02

FR • DE • EN

traductions
Übersetzungen
translations

Een kever om te koesteren

**Onderwijsarmoede
aanpakken in de praktijk**

**Sammy Mahdi
Gewoon een Vlaamse jongen**

Eén ticket voor de hele rit

Kevin Van Eeckhoudt (26) uit Vilvoorde werd vorige maand door Ilse Verjans aangeduid om **deketing** voort te zetten. Van Eeckhoudt is osteopaat.

Voorstad met volks karakter

INHOUD

14 Tekens van de tijd
Stadsenclave Diegem-Lo

VERDELING RandKrant maart wordt bus-aan-bus verdeeld in Grimbergen, Vilvoorde, Machelen, Zaventem, Kraainem, Wezembeek-Oppem, Tervuren, Overijse en Hoeilaart.

Twaalf jaar was Van Eeckhoudt toen hij besepte dat hij osteopaat wilde worden. 'Ik zag voetballers een kwetsuur oplopen en wilde hen kunnen helpen. Mensen met mijn handen helpen, vind ik fascinerend. Tussen vier en eenentwintig voetbalde ik zelf, onder andere bij Anderlecht, Eendracht Aalst en FC Dender. Wanneer er iemand een letsel opliep, wilde ik altijd helpen. Dat is blijven hangen en na vijf jaar studies ben ik osteopaat geworden. Een osteopaat legt de focus op het lichaam als één geheel en behandelt zowel de spieren, gewrichten, pezen, organen, omliggende weefsels als de schedel en maakt hiervoor enkel gebruik van zijn handen. Ik zoek de oorzaak van de pijn en pak die aan.'

Koningslo forever

Oorspronkelijk is hij van Meise, maar een jaar geleden verhuisde hij naar Koningslo om daar, samen met zijn vriendin Margot Chen, een praktijk op te starten. 'In totaal werken we in vier praktijken in Meise, Koningslo en Schilde. We wonen boven onze praktijk in Koningslo. Toen ik naar hier verhuisde, hoorde ik reacties als *Is dat niet Vilvoorde? Kan je daar wel makkelijk je auto parkeren?* Dat geeft een vertekend beeld, want hier is er bijvoorbeeld meer parkeerplaats dan voor mijn deur in Meise. Het is hier rustig en je hebt nog heel wat open veld. Soms vraag ik aan mijn patiënten om hun spieren los te maken. Ze gaan dan even het veldbaantje in en zijn verbaasd dat de omgeving nog zo groen is. Mij bevalt het hier. Koningslo is een beetje een voorstad met een volks karakter. Ik steek regelmatig mijn hand op om goeiedag te zeggen. Ook de verschillende talen die je hoort, vind ik verrijkend. Ik ontmoet geregeld mensen met een heel verschillende achtergrond die zich hier thuisvoelen.'

Slechte houding

Door de coronacrisis heeft Van Eeckhoudt het drukker dan ooit. 'Veel mensen zitten tijdens het thuiswerk in een slechte houding op ongeschikte stoelen. Ik merk een enorme stijging van mensen met rugklachten. Meestal komen ze naar ons als ze écht helemaal niet meer uit de voeten kunnen. Daarom geef ik hen de raad om ook preventief langs te komen. Dan geef ik tips voor stretching en zorg dat ze pijnvrij blijven. Ik kijk ook naar de mentale gesteldheid van de mensen, want die kan effectief leiden tot fysieke problemen.'

Marktdag

Heel veel tijd voor hobby's heeft Van Eeckhoudt niet. 'We zijn van 's morgens vroeg tot 's avonds laat aan het werk. Vaak belt er 's avonds nog een patiënt die niet meer uit de voeten kan en dan proberen we die te helpen. In het weekend maak ik toch wat tijd vrij om te fietsen. Het helpt om je gezond te houden en je hoofd leeg te maken. In de natuur kom ik tot rust. De Drie Fontein in Vilvoorde is een prachtige groene omgeving om te fietsen. We gaan ook regelmatig richting Meise of Ossel. Op dat kalme, hoogste punt van de omgeving heb je een prachtig zicht op de skyline van Brussel. Zaterdag is stevast onze marktdag. Dan gaan we naar Meise en wandelen we in de omgeving. De Foeksensboswandeling is een aanrader. Heuvelachtig en toch veel open landschappen en groen.' Welke toekomstplannen koesteren jullie? 'Uiteraard meer sociaal contact van zodra het mogelijk is. We hebben nood om bij te praten met familie en vrienden, want online is dat toch niet hetzelfde. Daarnaast willen we ook de praktijk verder uitbreiden.'

TEKST Joris Herpol • FOTO Filip Claessens

22 In de ban van de Ring

Op onze verkenningstocht langs de Ro zijn we aanbeland bij het viaduct van Vilvoorde. Voor sommigen een kunstwerk, voor anderen een betonnen gevaarte dat het landschap domineert.

21 Madeliefje

Klein, beeldig en ijzersterk. Zelfs in koude tijden houdt het madeliefje stand. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat je het niet alleen in de keuken kan gebruiken, maar ook voor je doe-het-zelf-apotheek.

28 Subtiele beeldtaal om de hoek

Vredig en tegelijk dreigend. De lockdown inspireerde huisfotograaf David Legrève tot foto's met een dubbele bodem. Hij bundelde ze in zijn eerste fotoboek *Weldra opening*.

06 VANASSETOTZAVENTEM

10 FIGURANDT

13 MIJNGEDACHT

17 DEMENSENZIJNDING

19 MIDDENIN

29 INTERVIEW

32 GEMENGDEGEVOELENS

EN OOK

12 **Op verkenning**
Beigem en Humbeek langs trage wegen

24 **Freddy Tsimba en rapper Pasi**
Nieuwe stemmen in Tervuren

30 **Drie N-VA politici**
In de cockpit van de Vlaamse Rand (deel 2)

Onderwijsarmoede aanpakken in de praktijk

In RandKrant december ontvouwde professor Ides Nicaise zijn veerkrachtplan tegen de groeiende onderwijsachterstelling. De hieronder beschreven projecten in de Rand zijn daarvan een concrete illustratie.

TEKST Gerard Hautekeur • FOTO Filip Claessens

school moeten aanpassen. De bijeenkomsten met vrijwilligers konden niet doorgaan, evenmin als de gemeenschappelijke activiteiten van ouders en kleuters. Toch blijf ik aanspreekbaar voor de ouders aan de schoolpoort. Via WhatsApp werk ik voort rond taalstimulering. Het vergt een grote aanpassing en is niet ideaal. Maar ik blijf altijd bereikbaar', besluit Van Imschoot.

① Schoolsprong in Zaventem

'Een positieve band tussen de school en de ouders is erg bepalend voor de schoolloopbaan van het kind', zegt onderwijsopbouwwerkster Els Van Imschoot van het Regionaal Instituut voor Samenlevingsopbouw (Riso) Vlaams-Brabant. Ze is actief in twee scholen in Zaventem met een hoge concentratie maatschappelijk kwetsbare leerlingen en werkt nauw samen met de gemeentelijke integratiedienst. Een scharniermoment in de schoolloopbaan is volgens haar de overgang van de derde kleuterklas naar het eerste leerjaar.

'Sommige ouders weten vaak onvoldoende wat hun kind in de kleuterklas leert. Met ons project *Schoolsprong* brengen we ouders en leerkrachten samen in de kleuterklas. De door ons georganiseerde activiteiten voor ouders en kleuters zijn belangrijke momenten van ontmoeting en vorming. Die uitwisseling helpt leerkrachten ook in de communicatie met het thuismilieu. Het verhoogt de betrokkenheid van de ouders bij de school en vergemakkelijkt de overgang – de sprong – van de kleuterklas naar het eerste leerjaar.'

'Het gemeentebestuur deelt deze visie en ondersteunt onze aanpak', benadrukt Van Imschoot. Zo is ze opgetogen over de goede samenwerking met Maria Urbina D'Alençon, het hoofd van de gemeentelijke integratiedienst. 'Toen ik vanuit het onderwijsopbouwwerk signaleerde dat ouders bepaalde vaardigheden missen

om te werken met smartschool, pikte Maria daar onmiddellijk op in en nam contact op met collega's van Basiseducatie om een cursus voor ouders aan te bieden. Toen de gemeente extra Covid-middelen uittrok om de armoede te bestrijden, werden wij en andere partners gevraagd naar voorstellen voor de besteding van dat budget. Eenzelfde bereidheid tot samenwerking is er met Netwerk Vrije Tijds participatie om de drempel tot sport- en cultuurvoorzieningen te verlagen.'

In opvolging van het project *Schoolsprong* is het onderwijsopbouwwerk ook actief in het eerste en tweede leerjaar van het lager onderwijs. Van Imschoot werkt met schoolteams aan een schoolbeleid voor gelijke onderwijskansen. Ze besteedt daarbij aandacht aan de omgang met anderstalige gezinnen, het doorprikken van vooroordelen en het detecteren van gezinnen in armoede. In het lager onderwijs focust ze op taalstimulering. 'Nieuw is dat we nu leerlingen uit het vijfde en het zesde leerjaar van het secundair onderwijs inschakelen als begeleiders in *Taalmaatjes*. Elke woensdag spelen we in kleine groepen met kinderen van het eerste en tweede leerjaar. Om de begeleiders daarbij te ondersteunen, organiseren we een vorming rond 'talig spelen, talige interacties'. De jonge vrijwilligers, die meestal uit hetzelfde thuismilieu komen als de leerlingen in de lagere school, zijn echte rolmodellen. Het doet de kinderen en ouders van de basisschool geloven in hun eigen kracht.'

'Door corona hebben we onze werking in de

① els.van.imschoot@samenlevingsopbouw.be

② Buddy in Sint-Pieters-Leeuw

'Voor het Syrische gezin van erkende politieke vluchtelingen maakt een buddy een groot verschil', stelt Bernadette Verreth vast. Ze is vrijwilligster bij het OCMW in Sint-Pieters-Leeuw en kent de werking van Samenlevingsopbouw goed. Sedert eind 2018 heeft ze wekelijks contact met een alleenstaande moeder en haar drie kinderen, een meisje van 16 en een van 10, en een jongen van 12 jaar. 'Voor corona kwam ik elke woensdagmiddag bij het gezin. Aan de kinderen geef ik uitleg bij hun schooltaken, dicteer ik woordjes en lezen we afwisselend voor uit een boek. Tijdens de schoolvakanties blijven we elkaar zien. Dan doen we allerlei uitstapjes, zoals naar de bibliotheek, Kinopolis, de zoo van Planckendael en het Kasteel van Gaasbeek. We maken het samen gezellig.'

'Door corona zijn de persoonlijke contacten bemoeilijkt', betreurt Verreth. 'Pre-teaching via smart school veroorzaakte grote problemen. Het Syrische gezin beschikte niet over een deftige computer met de noodzakelijke software. Gelukkig was er veel bereidheid bij de scholen om een oplossing te vinden. Als buddy heb ik makkelijk contact met leerkrachten en directie. De samenwerking met de scholen is positief. Zo konden de twee jongsten tijdens corona naar de

① Els Van Imschoot

② Bernadette Verreth

③ Esther Stoové en Mohamed Taamouti

opvang waar ze hun huistaken konden maken. De oudste mocht naar het dagcentrum De Wip.'

Struikelblok

De gebrekkige kennis van het Nederlands ziet Verreth als het grootste struikelblok in de schoolloopbaan van de Syrische kinderen. 'Het oudste meisje, dat in het ASO les volgt, heeft de capaciteiten en de goesting om te studeren, maar de te beperkte kennis van het Nederlands speelt haar parten. Ze haalt een onvoldoende op toetsen omdat ze de vragen niet goed begrijpt. Voor haar ligt de lat hoog: in de klas moet ze meer Nederlands leren én tegelijk ook de leerstof van wiskunde, aardrijkskunde en andere vakken verwerken. Ieder vak heeft zijn eigen woordenschat. Denk bijvoorbeeld aan de term *mediterrane klimaat*. Ze kan de term technisch zonder probleem lezen, maar wat stelt ze zich daarbij voor? Bovendien verwacht de leerkracht dat je in een vak zoals geschiedenis verbanden kunt leggen. Het meisje is een pientere leerling, maar door haar taalachterstand staat ze voor een schier onmogelijke opdracht, vooral ook omdat haar alleenstaande moeder haar daarbij niet kan steunen. Integendeel, de moeder heeft voor alle activiteiten buitenshuis haar kinderen en/of een tolk nodig: bij het winkelen, de dokter, het OCMW.'

'Voor vluchtelingen en nieuwkomers moet je alles op alles zetten om de Nederlandse taal aan te leren', zegt Verreth. 'Door ze van jongs af aan in een taalbad onder te dompelen en kansen te scheppen om buiten de school de taal te oefenen. Ik vind het bemoedigend dat het hele gezin op eigen initiatief naar tekenfilms in het Nederlands kijkt.'

Om de onderwijsachterstelling tegen te gaan is niet alleen een goede kennis van de Nederlandse taal onontbeerlijk, maar ook een betere huisvesting. Het gezin is eng behuist. Een aparte ruimte om rustig de afstandslessen te volgen, is er niet. Als je niet over een eigen fysieke ruimte

beschikt, kun je evenmin in je hoofd ruimte maken om te studeren. Het gebrek aan dergelijke randvoorwaarden zal ik blijven signaleren.'

www.sint-pieters-leeuw.be/leven-welzijn

③ Studenten coachen gezinnen

Tweedejaarsstudenten van de Odisee Hogeschool in Brussel begeleiden kwetsbare gezinnen in verschillende gemeenten in de Rand. 'Onze studenten geven geen bijles, maar ondersteunen ouders bij hen thuis,' zegt docente Esther Stoové. 'Ze helpen ouders bij het huiswerk van hun kind. De student bekijkt met de ouders hoe de leerling zelfstandig zijn huiswerk kan maken. Daarbij gaan studenten in op concrete vragen. Waar heeft het kind het moeilijk mee? Waar liggen zijn interesses? Hoe kun je op een speelse manier Nederlands leren? Hoe maak je het aanleren van de maaltafels aantrekkelijk? Om het lezen en de taalvaardigheden te prikkelen, organiseren onze studenten een bezoek aan de bibliotheek of gaan ze met de ouders op zoek naar een taalkamp of speelpleinwerking in de zomer. Voor de tweedejaarsstudenten in de bachelor opleiding orthopedagogie is dit een verplichte stage.'

Kleine stappen grote impact

'Tussen februari en mei vinden er acht ontmoetingen plaats', schetst docent Mohamed Taamouti. 'Met respect voor de corona-richtlijnen organiseren studenten eerst een fysiek contact met de ouders en de leerling. Dit kan thuis, op een plein of tijdens een wandeling. Andere ontmoetingen gebeuren online.' Taamouti noemt het kleine stappen die een grote impact hebben. 'Zo kan een student ouders helpen om de leefwereld van hun kind beter te begrijpen. Of ze ondersteunen kinderen en ouders bij de planning

van naschoolse en buitenschoolse activiteiten. De student kiest geen partij: hij is er zowel voor de ouders als voor het schoolgaande kind.'

Het coachingproject voor gezinnen loopt in Asse, Dilbeek, Molenbeek, Halle, Ternat, Vilvoorde, Wemmel en Zaventem. Odisee werkt samen met verschillende partners, zoals brugfiguren in Vilvoorde, het OCMW in Dilbeek, het Huis van het Kind in Asse en het onderwijsopbouwwerk in Halle en Zaventem. 'Die partners stellen in de lagere school meestal het project voor aan de ouders, die zelf bepalen of ze van de coaching gebruik willen maken. Ons project spitst zich toe op alle gezinnen met ondersteuningsvragen van het eerste en tweede leerjaar', verduidelijkt Stoové. Het is klein begonnen, maar bestaat nu al zeven jaar en is ingeburgerd in de Rand.'

esther.stooove@odisee.be
mohamed.taamouti@odisee.be

FR La lutte contre la précarité scolaire

Dans le RandKrant du mois de décembre, le professeur Ides Nicaise développait son plan de lutte contre la précarité croissante dans l'enseignement. Cette fois-ci, nous nous intéressons à trois exemples pratiques de lutte contre la précarité scolaire dans le Rand. Le projet *Schoolsprong* réunit à Zaventem les parents et les enseignants de maternelle pour améliorer la communication et la participation et faciliter ainsi le passage – le saut – de la maternelle vers la première année de primaire. A Sint-Pieters-Leeuw, le CPAS organise un projet 'buddy' qui propose un encadrement postscolaire aux enfants de réfugiés et de primo-arrivants. Et dans plusieurs communes du Rand, des étudiants de la Odisee Hogeschool assurent le coaching des familles (enfants et parents) pour qu'ils puissent rattraper le retard scolaire. 'Des petits pas, certes, mais avec un impact considérable.'

En jawel, daar is... Broeklin

MACHELEN Vilvoorde en Leuven hebben een dag voor het aflopen van het openbaar onderzoek dan toch bezwaar ingediend tegen de nieuwe vergunningsaanvraag voor de werkwinkelwijk Broeklin in Machelen, de vervanger van het begraven Uplace. Projectontwikkelaar Uplace paste een paar maanden geleden, op vraag van Vilvoorde en de provincie Vlaams-Brabant, de plannen aan. 'Maar ook die aangepaste plannen bieden nog altijd niet genoeg garanties voor de mobiliteit', vindt Hans Bonte (SPA), burgemeester van Vilvoorde. 'Net als Leuven vragen we ook bijkomende garanties over het maakwinkconcept om te vermijden dat het toch een gewoon shoppingcenter wordt.'

Die garanties lezen de provincie Vlaams-Brabant, zelfstandigenorganisatie Unizo, Bond Beter Leefmilieu en Voka wel in de Broeklin-plannen. 'Het nieuwe Broeklin biedt kansen voor de regio, maar ook voor onze ondernemers. En daar was het ons van bij het begin om te doen. De cruciale basisvoorwaarden om ons in Broeklin te doen geloven zijn nu vervuld', zegt Danny Van Assche van Unizo. Ook Vlaams minister voor de Vlaamse Rand Ben Weyts (N-VA) schaaft zich achter Broeklin. 'Grote, ambitieuze projecten die met veel drive worden uitgeschreven door ondernemende mensen, raken hier vaak niet van de grond. Daardoor dreig je in een sfeer van fatalisme te verzinken. In Vlaanderen krijg je geen twee stenen op elkaar gelegd. Daar moeten we echt uit weggeraken.'

Voor projectontwikkelaar Uplace, die 500 miljoen euro wil investeren in Broeklin, zijn de bezwaren van Vilvoorde en Leuven een complete verrassing. 'Er is nog nooit zo'n grote maatschappelijke consensus geweest over ons project', zegt Jan Van Lancker, ceo van Uplace. 'Dat er twee besturen denken dat ze toch nog oppositie moeten voeren, noem ik onverantwoord bestuur.' Ook de gemeente Machelen is verbolgen. 'Onbegrijpelijk en contraproductief', klinkt het daar. Intussen blijkt dat Machelen ook plannen heeft met de andere kant van het gebied onder het viaduct van Vilvoorde. Het gaat om een project van bijna 150.000 m² met bedrijfsgebouwen, winkels, horeca en woongelegenheden. De gemeente Machelen laat weten dat ze inderdaad een masterplan heeft besteld voor die site en dat de nadruk van het project vooral op wonen ligt. 'Het plan is ambitieus en naar onze mening combineerbaar met Broeklin', zegt Steve Claeys (N-VA), schepen van Ruimtelijke Ordening in Machelen. •TD

Heen en terug De Boeck-Folon

DROGENBOS Het FeliXart Museum in Drogenbos en de Stichting Folon in Terhulpen zullen binnenkort met mekaar verbonden zijn via een fietsroute. 'De fietsroute maakt deel uit van een nieuwe samenwerking tussen de twee musea', legt Gudrun Dewilde van FeliXart uit. 'Felix De Boeck en Jean-Michel Folon zijn twee tijdgenoten. Ze kenden elkaar niet persoonlijk, maar ze hebben wel veel gemeen. Het waren twee vrije denkers die hun ideeën vertaalden in kunst die inspireert en verder leeft in musea die hun naam dragen.' Felix De Boeck uit Drogenbos was een pionier van de abstracte schilderkunst in ons land. Jean-Michel Folon kennen we vooral als illustrator met aquarel en beeldhouwer. 'We waren al een hele tijd aan het broeden op een samenwerking met een museum over de taalgrens', vertelt Dewilde. 'De Stichting Folon en FeliXart liggen niet

zo ver van mekaar. Folon ligt midden in het prachtige Solvay-park in Terhulpen, FeliXart in een kleine groene oase in de Zennevallei in Drogenbos, waar de kunstenaar vroeger ook effectief leefde en werkte. Het Zoniënwoud ligt er mooi tussen. Vandaar het idee om de twee te verbinden via een fietsroute. Er komt een combiticket voor beide musea waar een brochure bij hoort met informatie over de twee kunstenaars en het fietstraject door het Zoniënwoud, uitgewerkt door Pro Velo. Zo kan je beide musea op een ecologisch verantwoorde manier bezoeken én genieten van de prachtige natuur die de twee plekken met elkaar verbindt. Felix De Boeck is niet zo bekend in Wallonië, Jean-Michel Folon niet in Vlaanderen. Met deze samenwerking hopen we daar verandering in te brengen. Het combiticket *Kunst, natuur en mobiliteit* en de fietsroute worden begin juni gelanceerd.' •TD

Brandweer staat voor uitdagingen

VLAAMSE RAND Walter Vansteenkiste (LB-Wemmel), burgemeester van Wemmel, is de nieuwe voorzitter van de Brandweerzone Vlaams-Brabant West. Dat is de zone waarvan alle brandweerkorpsen van de regio deel uitmaken, met uitzondering van de Druivenstreek. Vansteenkiste ziet voor de komende jaren een aantal belangrijke uitdagingen. 'Vroeger waren de brandweerkorpsen vooral gemeentelijk georganiseerd', legt Vansteenkiste uit. 'Sinds een paar jaar werken we met negen kazernes voor één zone van 33 gemeenten. Een aantal kazernes veranderen van locatie, er komen er nieuwe bij en er moet meer uniformiteit komen in de werking van de kazernes.' De brandweerzone Vlaams-Brabant West kampt ook met financiële tekorten. 'Ons budget voor dit jaar bedraagt 45 tot 50 miljoen euro. Dat is te weinig. We zijn in blijde verwachting van de verhoging van de federale middelen die minister van Binnenlandse Zaken Annelies Verlinden (CD&V) heeft beloofd. Dat extra geld zullen we in elk geval nuttig kunnen besteden.' - TD

Hoeilaart en Overijse bij Oost-Brabant?

HOEILAART/OVERIJSE De regio Halle-Vilvoorde telt binnenkort mogelijk maar 33 gemeenten meer. Druivengemeenten Hoeilaart en Overijse willen namelijk liever deel uitmaken van referentieregio Oost-Brabant en dus niet van Halle-Vilvoorde. Het is de Vlaamse Regering die de referentieregio's in het leven roept. Ze doet dat naar eigen zeggen om regiovorming en samenwerkingen tussen gemeenten te stimuleren. 'Aangezien we nu al intensief samenwerken met gemeenten uit Oost-Brabant op vlak van bijvoorbeeld brandweer en politie, lijkt het ons logischer om voor die referentieregio te kiezen', zegt Inge Lenseclaes (OV2002 – N-VA), burgemeester van Overijse. 'Ook in Hoeilaart wordt er nu al op heel wat vlakken samengewerkt met druivengemeenten Tervuren, Huldenberg en Bertem. Dat is bijvoorbeeld het geval wat betreft sport, cultuur en afvalbeheer', vult Tim Vandenput (Open VLD), burgemeester van Hoeilaart aan. Eens de referentieregio's in werking treden, zullen in theorie gemeenten alleen nog kunnen samenwerken binnen hun eigen regio. En daar zou het schoentje weleens kunnen knellen voor Overijse en Hoeilaart. 'We werken natuurlijk ook samen met gemeenten uit Halle-Vilvoorde, bijvoorbeeld in huisvestingmaatschappijen. Die zullen dan anders georganiseerd moeten worden. Maar het zal wellicht nog jaren duren vooraleer het op het terrein effectief zover is', zegt Vandenput, die een koele minnaar is van de referentieregio's. 'Eigenlijk roepen we op die manier weer een nieuw beleidsniveau in het leven. Ik denk dat we er daar al meer dan genoeg van hebben.' - TD

Het gemeentebestuur van **Sint-Genesius-Rode** zoekt een uitbater voor de Kwadeploshoeve. • Dit najaar opent het nieuwe kinderdagverblijf 't Druifje in **Hoeilaart**. Er zullen 38 kindjes worden opgevangen. • **Sint-Pieters-Leeuw** start een onteigeningsprocedure om van het Ruysbroekveld een openbaar park van 6 ha te maken als buffer tussen de woonwijken en de industriezone langs de Groot-Bijgaardenstraat. • Het bestuur van voetbalclub KVK **Wezembeek-Oppem** protesteert tegen de plannen van de gemeente om één van hun twee voetbalvelden om te vormen tot hockeyterrein. • **Sint-Pieters-Leeuw** koopt een deel van de gronden en chirolokalen aan de Mekingenweg van de parochie om er nieuwe lokalen te bouwen voor Chiro Snoopy. • Het gemeentebestuur van **Beersel** zoekt, samen met Aquafin, een oplossing voor de aanhoudende wateroverlast in de Vaucampsiaan in Huizingen. • In **Zuun** wordt de capaciteit van het wachtbekken vergroot. • De Wolvertemsesteenweg in **Grimbergen** krijgt een nieuwe riolering van 2,5 meter diameter die over een lengte van driehonderd meter acht meter diep onder de steenweg en de Maalbeek door wordt geperst. • **Zaventem** investeert, samen met het Vlaamse Gewest, de komende jaren 2,5 miljoen euro in een fietstunnel, een nieuw bos en een wandelpad in de Woluwevallei, die de natuurlijke verbinding vormt tussen Zaventem en deelgemeente **Sint-Stevens-Woluwe**. • Tegen het einde van dit jaar sluit de NMBS de loketten in de stations van onder andere Liedekerke, Opwijk, **Sint-Genesius-Rode**, Ternat en **Zaventem**. • In **Zellik** is de sporthal Molenbos afgebroken. Daarmee verdwijnt een stukje sportgeschiede-

nis. Molenbos was de thuishaven van volleybalclubs Maes Pils Zellik en Asse-Lennik. • Het Agentschap Wegen en Verkeer plaatst tot eind mei nieuwe geluidsschermen langs de E411 in **Jezus-Eik**. • Landbouwbedrijf Koeweidehof in **Merchtem** verkoopt niet alleen melk en groenten, maar ook groene stroom die ze uit een vergistingstank met mest van 135 koeien haalt. • In **Houtem** wordt de ingestorte sportballon vervangen door een nieuwe sporthal. • In **Zaventem** liggen de werkzaamheden voor de aanleg van 46 extra parkeerplaatsen naast het station stil omdat de aannemer failliet is gegaan. • De Raad van State heeft het ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) voor de verkaveling op het Beigemveld in **Grimbergen** vernietigd. Een projectontwikkelaar wilde daar zo'n tweehonderd woningen en appartementen realiseren, maar de buurtbewoners stapten naar de Raad van State en haalden hun gelijk. • Als alles volgens plan verloopt, zouden tegen eind van deze zomer de werken starten voor de aanleg van de fietsers- en voetgangersbrug over de Leopold III-laan in **Diegem**. Met zeven meter breed en zevenhonderd meter lang is de fietsersbrug één van de langste in ons land. • Lodewijk De Witte, voormalig gouverneur van Vlaams-Brabant, is aangesteld tot algemeen coördinator voor het vaccinatiecentrum CC Het Bolwerk in **Vilvoorde**. Daar zullen de bewoners van Vilvoorde en **Machelen** worden gevaccineerd tegen het coronavirus. • In **Meuzegem** worden de woningen van 234 inwoners eindelijk aangesloten op de riolering. In 2012 werd de riolering heraangelegd, maar door een fout werd een aantal huizen niet aangesloten op het gescheiden rioleringsstelsel. • Wie last heeft van een nest Aziatische hoornaars kan vanaf nu de Brandweerzone Vlaams-Brabant West gratis inschakelen voor de verdelging ervan. Zo wil de brandweer de verspreiding van de Aziatische hoornaars tegengaan. • Omdat meer dan drie op de vier bestuurders op de Heirbaan in **Merchtem** (veel) te snel rijden, heeft het gemeentebestuur aanpassingen uitgevoerd. • De Verlengde Stallestraat in **Drogenbos**, een baan met vier autovakken, is door betere verkeerslichten veiliger gemaakt voor fietsers. • 11

Babbelen op een originele manier

SINT-GENESIUS-RODE/ JEZUS-EIK/ WEMMEL/ WEZEMBEEK-OPPEM/ KRAAINEM

Wie zijn buik vol heeft van de videogesprekken en wandeldates kan de komende weken in Sint-Genesius-Rode, Jezus-Eik, Wemmel, Wezembeek-Oppem en Kraainem terecht voor een goed gesprek in een coronaveilige babbelbox. De gemeenschapscentra van vzw 'de Rand' willen zo mensen de kans geven om mekaar te ontmoeten in een origineel kader en in veilige omstandigheden. 'De babbelbox is een mooi ingerichte container met twee aparte ingangen', legt Stefaan Gunst, hoofd van de gemeenschapscentra van vzw 'de Rand' uit. 'De gesprekspartners zijn van mekaar gescheiden met plexiglas. De box wordt na elke ontmoeting grondig ontsmet.' Je gesprekspartner kies je zelf of je laat je verrassen. 'Elk gemeenschapscentrum zorgt voor een aantal *mystery guests*. Dat kan bijvoorbeeld een bekende of interessante figuur zijn, een muzikant die een mini-concertje voor je speelt of iemand die een verhaal vertelt.' Een ontmoeting in de babbelbox is gratis, maar je moet je plekje wel reserveren. Over wat er zich in de babbelbox heeft afgespeeld, wordt een korte podcast gemaakt, *Containerklap* genaamd. Wat mensen uit Rode, Wemmel en Kraainem antwoorden op drie vragen die hen lukraak worden gesteld, kan je vanaf maart te weten komen door de podcast te beluisteren. Meer informatie vind je op de websites van de deelnemende gemeenschapscentra. • 10

Extra tijd voor aanpassing vliegroutes

VLAAMSE RAND De Belgische staat krijgt van het gerecht 434 dagen extra tijd om de vliegroutes van en naar de luchthaven van Zaventem van het plan Wathelet aan te passen. De rechtbank oordeelde al in 2018 dat dat moest gebeuren, maar ons land vroeg om uitstel. De federale regering heeft nu dus ongeveer een jaar en twee maanden extra tijd gekregen om haar huiswerk te maken. 'Ik heb de beslissing van de rechter alleen nog maar in de pers gelezen', reageert federaal minister van Mobiliteit Georges Gilkinet (Ecolo). 'Naast dit arrest is er ook nog het vonnis in de zaak die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aanspande. De Belgische staat onderzoekt momenteel hoe we die verschillende arresten met elkaar kunnen doen rijmen en vooral hoe er eindelijk vooruitgang kan worden geboekt in het dossier van de geluidshinder. Ik zal aan dit dossier werken om de situatie te verbeteren en oplossingen te vinden, ook al gaat het om zware en complexe rechtszaken die van voor mijn tijd dateren', zegt de minister. De Belgische staat krijgt ook nog eens met aandrang de opdracht om een *Staten-Generaal van de Luchthaven* te organiseren om samen met de gewesten en de gemeenten tot een akkoord te komen. 'Voor de Staten-Generaal is er nog geen timing opgemaakt, maar de bedoeling is echt om eraan voort te werken.' • 10

Eén ticket voor de hele rit

Wie zich tot voor kort door Brussel en de Vlaamse Rand verplaatste met het openbaar vervoer moest vaak verschillende tickets op zak hebben, afhankelijk van de maatschappij die het vervoer verzorgde. Sinds 1 februari is dat verleden tijd, met de Brupass XL, die geldig is op alle bussen, treinen, trams en metro's in Brussel en de wijde omgeving.

TEKST Jan Haeverans • FOTO Filip Claessens

Al decennialang zijn gebruikers van het openbaar vervoer en reizigersverenigingen vragende partij en nu is het er eindelijk: het eengemaakte vervoerbewijs waarmee je door heel Brussel en de Vlaamse Rand kunt rijden. In de eerste aflevering van onze reeks *De zwalpende bus* (RandKrant december 2020) zei TreinTramBus-voorzitter Stefan Stynen nog: 'Binnen Brussel heb je wel tariefintegratie, maar buiten het gewest heb je vier verschillende maatschappijen (De Lijn, MIVB, TEC en NMBS) die grotendeels naast elkaar werken. Ook hier zouden de tarieven geïntegreerd moeten worden, net zoals dat bijna overal in het buitenland het geval is. Zodat je ticket geldig is op alle lijnen, of er nu een gele of witte bus komt.' Intussen is die horde dus genomen met de introductie van de Brupass XL vanaf 1 februari 2021. Een belangrijke stap om verplaatsingen van en naar de hoofdstad te vergemakkelijken.

Simpel of toch niet?

Concreet koop je een kaartje voor één rit (3 euro) of tien ritten (20 euro), of een abonnement voor één maand (74 euro) of twaalf maanden (775 euro). Daarmee kun je binnen de zone naar believen reizen met de trein of met de voertuigen van De Lijn, de Brusselse MIVB en de Waalse TEC. Enkel om van en naar de luchthaven van Zaventem te gaan, betaal je nog een speciaal tarief. Abonnementen en tickets kun je kopen bij de vier vervoermaatschappijen, al kun je bij De Lijn wel enkel terecht

voor een abonnement (online of in de Lijnwinkel). Je kunt de tickets en abonnementen opladen op een MOBIB-kaart, en je valideert ze voor het instappen en bij elke overstap aan de valideertoestellen van MIVB, TEC of De Lijn, of via de verkoopautomaten van de NMBS. Vanaf het tweede kwartaal van 2022 zouden ook alle ticket- en abonnementsformules digitaal beschikbaar moeten zijn. Wie enkel binnen Brussel reist, kan gebruikmaken van de iets goedkopere Brupass. Heb je zowel een Brupass als Brupass XL, dan wordt aangeraden

Brupass XL, geldig op bus, trein, tram en metro in Brussel en de wijde omgeving is een eerste stap in de goede richting.

om beide niet te combineren op één en dezelfde MOBIB-kaart, zodat je steeds kunt genieten van het voordeligste tarief. Wie nog een ander abonnement heeft, hoeft zich geen zorgen te maken, want naast de Brupass en Brupass XL blijven de bestaande combi-abonnementen van de NMBS met elk van de drie regionale operatoren apart gewoon geldig.

Grillige zone

Volgens de betrokken vervoermaatschappijen is de tariefintegratie 'een nieuwe stap voor het

GEN (Gewestelijk ExpresNet of voorstadsnet)'. Ze maken zich sterk dat 'hierdoor nu 1,3 miljoen autoritten met het openbaar vervoer kunnen worden gemaakt, waardoor de druk van de auto op Brussel en de onmiddellijke omgeving wordt verminderd'.

De wat grillige vorm van de zone gaf hier en daar al aanleiding tot speculatie over 'vreemde hiaten' (Halle, toch een belangrijk vervoersknooppunt, valt er bijvoorbeeld buiten). Aan de rand van de zone moet je goed opletten tot waar je ticket precies geldig is. Zo behoort Asse niet tot de zone, maar deelgemeente Kobbegem wel. Hetzelfde voor Merchtem en deelgemeente Brussegem. 'Het geldigheidsgebied van de Brupass XL is zeer concentrisch, ongeveer 11,5 km rond de Grote Markt in Brussel', zegt De Lijn-woordvoester Karen Van der Sype. 'Die zone hebben we laten samenvallen met de bestaande zonering. Men kan dus niet spreken van hiaten.'

De harmonisering van de routeplanners, lijnen en uurroosters, een ander pijnpunt dat Stefan Stynen (TTB) aanhaalde, zit blijkbaar niet meteen in de pijplijn. Van der Sype: 'Vandaag is de routeplanner van De Lijn al multi-operabel. De afstemming van de dienstregelingen tussen de operatoren is een continu proces. Soms moeten er echter keuzes gemaakt worden. Men kan niet met één lijn op drie verschillende plaatsen een perfecte aansluiting geven.'

Staatssecretaris voor
Asiel en Migratie Sammy Mahdi

Gewoon een

Ben je met een naam als Mahdi, een Irakese vader en een Vlaamse moeder en met woonplaats Vilvoorde, een van de meest gediversifieerde gemeenten uit de Vlaamse Rand, voorbestemd om staatsecretaris voor Asiel en Migratie te worden? Sammy Mahdi (32) denkt van niet. Hij wil niet het verschil maken met zijn achternaam, wel met de professionalisering van het asielbeleid.

TEKST Anne Peeters • FOTO Filip Claessens

Hoe belangrijk zijn jouw persoonlijke profiel en je eigen ervaringen voor deze politieke functie?

'In alle eerlijkheid: ik vind het persoonlijke niet zo relevant. Ja, ik heb toevallig een moeder wiens ouders geëmigreerd zijn uit Oost-Vlaanderen naar Brussel en een vader die geëmigreerd is vanuit Irak, ook naar Brussel. Ikzelf ben dan weer van Brussel naar de Vlaamse Rand geëmigreerd. Da's waar, maar ik ben ook maar gewoon een Vlaamse jongen. Zo voel ik me toch. Ik heb niet de indruk dat het parcours van mijn vader bepaalt hoe ik in het leven sta. Het zorgt er wel voor dat bepaalde mensen soms associaties maken: *Oei, da's iemand met een migratie-achtergrond! Die gaat hier iedereen binnen laten!* Terwijl de mensen die me goed kennen, weten dat ik sta voor een humaan maar kordaat asielbeleid dat vooral beter georganiseerd moet zijn voor gecontroleerde migratie. Ik heb drie en half jaar de tijd om duidelijk te maken wie ik ben en waar ik voor sta.'

Waarom ben je bij CD&V terecht gekomen?

'Omdat het de partij is die me het minst frustrert. Dat klinkt misschien negatief, maar dat is het allerminst. Alle andere partijen denken te dogmatisch: ze hebben altijd nood aan minder of meer overheid, meer Vlaanderen of meer België... terwijl ze weinig oog hebben voor wat er leeft op het terrein zelf, op basis van wat de mensen zelf doen. Het participatieve model van CD&V heeft me overtuigd. Ik dacht: ook al draagt die partij

DE Einfach ein flämischer Junge

Er war Kandidat für den Vorsitz in seiner Partei, hat es aber nicht geschafft. Vor ein paar Jahren zog er bewusst von Brüssel nach Vilvoorde um. Er ist in der Ortsgruppe seiner Partei aktiv. Heute ist Sammy Mahdi (CD&V) Staatssekretär in dem überaus schwierigen Bereich Asyl und Migration. Er will sich nicht mit seinem Nachnamen den Unterschied machen, sondern mit der Professionalisierung der Asylpolitik. ,Drei Dinge sind wichtig. Zunächst und vor

allem wünsche ich mir mehr Klarheit in der Empfangspolitik. Zweitens müssen die Verfahren viel kürzer sein. Drittens: Mehr Klarheit in der Vision für die Asylverfahren schaffen. Ein klares Zuwanderungsgesetz muss dafür sorgen, dass keine Berufung nach Berufung nach Berufung mehr möglich ist. Im Bereich Asyl und Migration gibt es noch viel zu tun. Ich möchte hart daran arbeiten, die Asylpolitik zu professionalisieren.'

Vlaamse jongen

soms ook onzin uit, dat is dan toch minder dan de rest. Daarnaast denk ik dat onze samenleving nood heeft aan een centropartij, een partij met aandacht voor iedereen. Een partij die probeert op een of andere manier goed te doen voor de hele samenleving, niet voor een enkele groep, net zoals je als vader of moeder goed probeert te zijn voor al je kinderen. In de gepolariseerde wereld waarin we vandaag leven is dat meer dan ooit nodig. In een wereld van Trump en Poetin, hebben we nood aan meer Barack Obama. Ik probeer met liefde de Barack Obama van den Aldi te zijn. Jezelf relativeren, dat is iets waar Vlaams-Brabanders goed in zijn.'

Je beschouwt jezelf meer Vlaams-Brabander dan Brusselaar? In 2017 ben je bewust van Brussel naar Vilvoorde verhuisd. Was dat een partij-politieke zet? Je werd toen ook direct voorzitter van de plaatselijke CD&V-afdeling.

'Dat zijn twee vragen. Eerst een antwoord op de politieke vraag. In Brussel als Nederlandstalige aan politiek doen, is niet eenvoudig omdat je publiek voor het grote deel Franstalig is. Dat maakt het moeilijk om dingen in beweging te krijgen als hele kleine gemeenschap binnen Brussel. In Vlaams-Brabant aan politiek doen, maakt dat je veel meer mensen kan bereiken en

'Waarom ik bij CD&V terecht ben gekomen? Omdat het de partij is die me het minst frustreert.'

meer het verschil kan maken. Dat brengt mij tot het tweede punt: het belang om als Nederlandstalige in Vlaams-Brabant de diversiteit die er is te omarmen zonder het belang van het Nederlands te minimaliseren of te ontkennen. Zeker in de Rand. Het is belangrijk om het belang van het Nederlands te beschermen. Ik ben tweetalig opgevoed, maar als ik naar de dokter ga, wil ik toch graag in het Nederlands mijn probleem kunnen uitleggen. Nederlands is mijn moedertaal, de taal waarin ik naar school ben geweest. Zorgen dat mensen zichzelf kunnen zijn, maar dat er ook nog altijd een sterke band is met de Nederlandse taal, is van groot belang om in de Rand te vermijden wat er met Brussel is gebeurd. Dat is

een gewest dat in de regels tweetalig is, maar in de feiten te vaak eentalig en dat is problematisch.'

Hoe zie jij je rol als staatssecretaris van Asiel en Migratie? Wat kan je op 3,5 jaar doen?

'Er moet heel veel gebeuren. Drie dingen zijn belangrijk voor mij. Eerst en vooral wil ik meer duidelijkheid in het opvangbeleid. De laatste jaren is er een *jojo-beleid* gevoerd: asielcentra werden aan de lopende band geopend en gesloten. Lokale besturen – en ook de bevolking – begrijpen niet wat er aan het gebeuren is. En ze hebben gelijk, want het is voor een stuk amateurisme. Of toch een gebrek aan visie op lange termijn. Twee: de procedures moeten veel korter. En daarvoor moet je investeren in personeel, zodat alle dossiers sneller behandeld worden. Hoe sneller dat kan, hoe sneller mensen uit opvangcentra kunnen en hoe minder capaciteit je nodig hebt. En drie: zorg voor meer duidelijkheid in de visie van de asielprocedures. Een duidelijk migratiewetboek moet ervoor zorgen dat er geen beroep na beroep meer mogelijk is.'

Hoe kijk je aan tegen de gigantische vluchtelingenstroom in de wereld?

'Het is natuurlijk frustrerend dat ik voor mijn beleid voor een groot deel afhankelijk ben van de wereldpolitiek. Als er een oorlog uitbreekt tussen Eritrea en Somalië, dan kan het zijn dat er een extra vluchtelingenstroom op gang komt, nog groter dan vandaag. Dat maakt dat we daar internationaal over moeten nadenken. Ons internationaal beleid en ons handelsbeleid moet daar rekening mee houden. Geen enkel departement is zo afhankelijk van internationale relaties als asiel en migratie. Samenwerking is de enige manier om daar een beetje vat op te krijgen.'

In je beleidsverklaring pleit je voor een betere samenwerking met lokale besturen, om frustratie en angst over het asielbeleid, de opvang van vluchtelingen in de gemeenten en de tegenstand tegen (het openen van) asielcentra weg te nemen. Hoe zie je dat concreet?

'Wat moeten we allemaal doen? Ten eerste moet er een draaiboek komen voor lokale besturen, hoe gaan ze met een en ander om? Twee: er moet voldoende buffercapaciteit zijn, zodat we geen

onduidelijkheid meer hebben waar er weer eens in zeven haasten opvangplaatsen gecreëerd kunnen worden. Buffercapaciteiten zijn ruimtes die je kan invullen in tijden van crisis, maar die je ook een andere invulling kan geven, bijvoorbeeld voor thuiswerkbegeleiding, de jeugdbeweging, activiteiten van Okra,... Dat zorgt voor de nodige flexibiliteit zonder dat je grote opvangcentra of zelfs opvangkampen voor duizend mensen nodig hebt. En drie: we gaan een enquête doen bij alle burgemeesters van gemeenten die een asielcentrum hebben of gehad hebben. Om te vragen wat er allemaal fout is gegaan. Wat kunnen we beter doen? Welke organisatie is er nodig? En wat doen we goed? Er zijn nu al lokale besturen die interessante, goedlopende projecten hebben rond integratie tussen asielzoekers en de lokale bevolking. Hoe versterk je die band? Hoe organiseren je dat op een goede manier? We moeten echt met elkaar leren leven.'

Waar wil je in de invulling van jouw mandaat de focus op leggen?

'Da's moeilijk omdat er heel veel moet gebeuren. Het is verschrikkelijk om vast te stellen, maar het asielbeleid heeft echt nood aan professionalisering. Bij de Raad voor Vreemdelingenbetwisting werken ze vandaag nog met een fax. Dat is tekenend voor het feit dat er vanuit de politiek veel te weinig is gedaan om het beleid goed te organiseren. Er is veel over geklaagd, maar de bereidheid om er nu iets aan te doen is heel erg nodig. Dat is zo'n grote taak dat ik niet goed weet waar te beginnen. Het terugkeerbeleid moet uiteraard beter, slechts 18% van de mensen die moeten terugkeren doet dat ook effectief. Daar moeten we in investeren, maar ook in de integratie van mensen die hier toekomen en die wel mogen blijven. Ze moeten sneller aan het werk geraken, sneller integreren. We hebben hierover net een punt besproken op de minister-raad dat ook in mijn beleidsverklaring stond: de oprichting van de interministeriële conferentie waar we ervoor moeten zorgen dat we samenwerken met de regio's om de uitdagingen samen aan te pakken. Er ligt veel werk op de plank. Ik wil eigenlijk niet kiezen tussen prioriteiten, maar wel heel hard werken aan de professionalisering van het asielbeleid.'

Traag wandelen door drie gemeenten

Wandelclub De Morgenstond uit Humbeek tekent al jaren wandelparkoersen uit in de omgeving. Met corona zijn ze actiever dan ooit. In januari stelden ze drie afzonderlijke trajecten voor aan hun leden en geïnteresseerden. Grof geschut om het coronaleed wat te lenigen.

TEKST Herman Dierickx • FOTO Filip Claessens

Diegenen die er niet genoeg van krijgen, kunnen de aparte lussen naar hartenlust combineren. Voor de gelegenheid treden we in hun voetsporen en lopen we over autoluwe en autoloze wegen en wegeltjes in het grensgebied tussen Humbeek (Grimbergen), Nieuwenrode (Kapelle-op-den-Bos) en Zemst-Laar (Zemst). Op de website van de club vind je een tiental trajecten op goed aangeduide plannetjes. Wij combineerden voor de gelegenheid de eerste drie: 's Gravenbos, Kanaalwandeling en Bos van Aa. Als je ze afzonderlijk stapt, ben je op

weg voor ongeveer 16 km. De combinatie van de mooiste stukjes die wij hebben afgestapt, klokt af op een dikke 11 km.

Boeiende winterontdekkingen

Denk er onderweg vooral ook aan om af en toe even af te takken en je op niet aangeduide wegen te begeven, want ook daar valt er veel te zien. Het stuk tussen Humbeek en Beigem is aantrekkelijk. De zone tussen het Bos van Aa en het Kattemeuterbos en de door het Agentschap voor Natuur en Bos onder handen genomen Dorent is dat evenzeer, maar dan zit je al in Epegem (Zemst). Het kanaal afstappen in noordelijke richting, verder dan de kaartjes aanduiden, is eveneens de moeite waard. Zo kwamen we uiteindelijk aan meer dan 20 km, waar we voor de gelegenheid meer dan een winterdag voor uittrokken.

Hoe raar het misschien ook klinkt, in de winter is het boeiender om het landschap te lezen dan in de zomer, omdat je veel verder kan kijken en omdat de bodems er kaal bijliggen. Daarop liggen grote of kleinere plassen met pootje badende meeuwen, zoekende kraaiachtigen en ganzen, slobberende bergeenden, foeragerende spreeuwen. De roofvogels komen er graag langs op zoek naar een makkelijke prooi.

Voorzitster Chris Spinnael van wandelclub Morgenstond heeft een dubbel gevoel bij de corona pandemie. 'We moeten al onze wande-

Fatima Ualgasi is een geboren en getogen Vilvoordse met internationale roots, literaire ambities en diverse blogs. Voor RandKrant schrijft ze afwisselend met Tom Serkeyn, Joris Hintjens en Dirk Volckaerts de column *mijngedacht*.

lingen afgelasten, maar we moedigen iedereen aan om zelf onze voorgestelde wandeltrajecten af te stappen. De mensen wandelen zo graag in het buitengebied dat we hen die kans willen blijven geven, ook al is dat dan via plannetjes op onze website. We kiezen altijd voor pittoreske, aangename trajecten op landelijke wegen met zo weinig mogelijk verkeer.'

Volleerde pendelaars

Dat is geenszins overdreven, want de betreffende wandeltrajecten tonen nog grotendeels de aanwezige landelijkheid tussen de vermelde deelgemeenten, al of niet doorsneden met trage wegen. Grote groepen gevarieerde vogelsoorten dartelen door de verschillende kouters. De meeuwen vliegen in lange slierten naar ('s morgens) en van ('s avonds) Brussel, als ware het volleerde pendelaars. Soortgenoten blijven de hele dag op de inmiddels properdere Zenne dobberen die Vilvoorde verbindt met Eppegem. Dat is alles samen best veel leven. En dan hebben we het nog niet over de vele tuinvogels die je onderweg tegenkomt. Het is opvallend dat je ze in de meer natuurlijke hoven ziet, met veel bomen of ander groen waar ze voedsel en schuilplaatsen vinden.

Historische landschapselementen

Mogen we een tip geven? Neem er de Ferrariskaart van de streek eens bij en kijk eens welke landschapselementen van 1775 je tweehonderdvijftig jaar later nog terugvindt. Je zal versteld staan van het resultaat, want dat zijn er veel meer dan je op het eerste zicht zou verwachten. En uiteraard zie je meteen ook wat er intussen verdwenen is. Razend interessant. Zo'n oude kaart kan je tegenwoordig makkelijk raadplegen via www.geopunt.be en dan doorklikken naar de Ferrariskaart.

Mits wat voorbereidend werk zie je in één wandeling dus het historische Gravenbos, de open kouters aan beide zijden van het kanaal en de omgeving rond het inmiddels bijna vijftig jaar oude zandwinningsgebied Bos van Aa. De vele wandelwegen daar in de buurt brengen je in contact met het grootste natuurproject uit de regio dat inmiddels is uitgegroeid tot een aaneengesloten zone van pakweg 500 ha als je het Gravenbos aan de overkant van het kanaal meerekent. Niet slecht voor een plek op minder dan 15 km van de Grote Markt in Brussel.

Het ja maar nee maar **gezaag**

Ik heb het ermee gehad! Ik ben het kotsbeu. Echt kotsbeu. Heel die corona toestand. Ik woon op 200 m van het vaccinatiecentrum in Vilvoorde. Op de dag dat ik dit schrijf werd het aan de pers voorgesteld. Als het kon, zou ik nu al in de rij gaan staan. Hoe rapper, hoe liever.

Een mondmasker dragen en handen wassen, vind ik geen probleem. Het heeft zijn voordelen. Dit jaar nog geen snotvalling gehad. Maar ook geen koude neus meer 's winters en geen vliegen inslikken tijdens het fietsen.

Sociale contacten mis ik niet te erg. Ik ben introvert. Ik kom wel graag onder de mensen, maar ik ben ook graag alleen. Het leeuwendel van mijn sociaal leven speelt zich af op Facebook. Omdat ik me liever en vlotter uitdruk in geschreven taal. Een knuffelaar ben ik niet. Licht aan mijn opvoeding. Er werd niet gekust of geknuffeld bij ons thuis.

De avondklok, een moeilijke. In Vilvoorde was het een tijdje om 22 uur. Niet leuk als je een nachtraaf bent die dan pas goed wakker is. Niet kunnen reizen? Mijn laatste reis was in 1992. Daarna werd ik mantelzorger. Nog later werd ik zelf ziek en raakte ik in financiële problemen. Gedaan met reizen.

Kappers verdienen aan mij het zout op hun patatten niet. Het volstaat dat iemand met basic knipvaardigheid één of twee keer per jaar met een schaar ongeveer op schouderhoogte mikt. Recht hoeft het niet te zijn. Mijn haar vliegt toch alle kanten uit.

De sluiting van niet-essentiële winkels was zwaar. Mensen in armoede kunnen zich de verzendkosten van webshops niet permitteren. De hamsterwoede tijdens de eerste lockdown was een ramp. Die voelden we hard bij de voedselbedeling. In de vrieskou buiten moeten wachten op je voedselpakket is niet iets om vrolijk van te worden. Er zijn daar

trouwens veel nieuwe gezichten. Mensen die onder normale omstandigheden net toe-komen met hun loon, maar nu ze technisch werkloos zijn niet meer.

De maatregelen vind ik zwaar maar niet onoverkomelijk. Wat ik dan wel beu ben?

- De complottheorieën. Ik vraag me af waar sommige mensen hun hersenen voor gebruiken. Om na te denken duidelijk niet.
- De massale verspreiding van nepnieuws.
- Mensen die daarin blijven geloven, ook al is het twintigduizend keer ontkracht.
- Het wantrouwen. Tegenover politiek, media, wetenschap, de farma-industrie, alles en iedereen eigenlijk.
- De 11 miljoen experts. In virologie, epidemiologie, economie, noem maar op, en liefst in alles tegelijk. En allemaal merken ze iets op waar de echte viro- en andere -logen nog niet aan gedacht hebben.
- Het met de vinger wijzen. Het ligt allemaal aan de jongeren, de ouderen, de egoïsten, de moslims, de joden, de politici, de wetenschappers, de pers. Enfin, aan iedereen behalve aan de spreker zelf.
- De korte lontjes. Mensen die een woede-uitbarsting krijgen over appels of ijsjes.
- Het gebrek aan respect tegenover alle mensen die ons door deze crisis heen helpen.
- En vooral het gezaag en geklaag.

Ja, het duurt lang. Nee, we zijn nog niet aan de nieuwe patatjes. Ja, gevaccineerd zijn betekent nog niet dat alles meteen weer bij het oude zal zijn. Nee, er zijn geen duidelijke, onbetwistbare antwoorden. Ja, er worden wel eens fouten gemaakt door de overheid. Dat is allemaal zo. Maar moeten we daar zo over zeuren? Gaat het daardoor beter? Geloof me, we kunnen dit, wij allemaal samen. We komen er doorheen. Het wordt beter. Echt.

TEKST Fatima Ualgasi • FOTO Filip Claessens

De bouw van de mega-gevangenis aan de Keelbeekstraat in Haren.

Stadsenclaves

Haren en Diegem-Lo, twee rebelse dorpen die elke logica van de stadsuitbreiding tarten. Tegen de wil in van de altijd maar groeiende stad doorstonden ze de tand des tijds. Ze lijken wel eilanden omsingeld door wegen en bedrijven, vreemde plekken om te koesteren te midden van de drukte en het lawaai.

TEKST Koen Demarsin • FOTO Filip Claessens

In de lucht klinken de scherpe motoren van een vliegtuig dat met een bocht boven de graven wegtrekt. Een volle trein suist haastig door het talud naast de kerkhofmuur. Rust zit er voor de bewoners van de begraafplaats niet in. Aan hen jaagt alles voorbij. De doden slapen zoals ze leefden, omringd door de stad. Verweven in het kluwen van sporen, wegen, bedrijven en afgedankte industrie ligt Haren ingesloten in een uithoek van het Brusselse Gewest. Het spoorterrein van Schaarbeek, de Haachtsesteenweg en de Woluwelaan bepalen zijn grenzen. In de verte klinkt de aanhoudende cadans van het verkeer op het viaduct van Vilvoorde. Achtergrondruis die geen stilte toelaat. Wie in Haren woont, leeft met de stad maar maakt er niet echt deel van uit.

Heerlijkheid

Ooit was het anders. Tot zo'n 70 jaar geleden was de omgeving bezaaid met kasteeltjes en villa's. De heuvels en de dalen langs de Zenne en de Woluwebeek boden de nodige ruimte en de afstand tot de stad was beperkt. In hun namen *Beau Séjour* of *Beaulieu* droegen ze de verwachtingen van hun bezitters in zich mee. In de 18e eeuw kreeg het dorp zelfs een bijzondere faam en die had alles te maken met de banden met de naburige stad. In de Brusselse kringen maakten de telgen van de Servandonifamilie Haren meer berucht dan beroemd. In 1754 schopte Jean-Nicolas Servandoni d'Hannetaire het tot artistiek leider van de Muntschouwburg. Zijn verblijf in Brussel leek van langere duur te zijn, want zo'n

vijf jaar later kocht hij het heerlijke kasteel *Ter Elst* in Haren. Maar zijn heerlijkheid werd vooral berucht om haar liederlijkheid. In zijn fraai buitengoed bracht hij de theaterwereld en de welgestelde families samen, waarbij de onderlinge contacten tussen de actrices en de adellijke gasten niet steeds beperkt bleven tot het samen toneelspelen. d'Hannetaires dochters hielden er alvast de spotnaam 'dochter van de wellust' aan over. Zo raakte Haren al vroeg verweven met het wel en wee van de hoofdstad.

Geen eeuw later was de noblesse er ook bij toen in 1835 de eerste stoomtrein door Haren reed. De trein vertrok aan de Groendreef, net buiten de kleine Brusselse ring, en volgde zijn spoor langs het kanaal naar Willebroek richting Mechelen. Vanaf dan was de rook niet meer weg te denken van de Zenneoeveren, niet alleen de pluimen van de treinen, maar ook de roetwolken van de opkomende industrie. Goed gelegen aan het kanaal en de nieuwe spoor aansluiting boden de vlakke moerasgronden een uitstekende plaats voor de bedrijven die ten noorden en ten zuiden van Brussel overal de kop opstaken.

Omstreeks 1910 stond Villa Beau Séjour er nog, maar in de verte was de industrie van Haren-Buda niet meer weg te kijken. Postkaarten uit het eind van de 19e eeuw tonen een verwarrend beeld van de gemeente. De grote fabrieken en luxekasteeltjes staan er apart op afgebeeld. Het lijkt alsof ze elkaars aanwezigheid ontkennen: twee aparte werelden in een dorp. In de loop van de 20e eeuw verdwenen bijna alle domeinen, al was

het niet de industrie maar wel vaker de oorlog die de genadeslag toebracht. Net als het Goed van Flodorp werd het Goed van Désir in 1944 vernield. Vijf jaar later ging het 16e eeuwse Kasteel Kortembach voor de bijl. Alleen het Beaulieukasteel kwam gehavend uit de strijd. Het staat er nog, al is het in een veel bescheidener vorm. Haar zijvleugels verdwenen, net als het omliggende park dat moest wijken voor de drukke Woluwelaan die aan haar voordeur passeert. Het gebouw staat er nu wat bij te kijken, een vreemde in de haar druk geworden buurt.

Fleur de Buda

De kastelen werden niet meer opgebouwd, de rol van Haren als buitenverblijf was uitgespeeld. Alleen in straatnamen als Cortenbachstraat of Flodorp leven de herinneringen aan de landhuizen verder. De achtergebleven bewoners vonden meer heil in het witloof dat ze in de velden rond het dorp teelden en dat Haren haar nieuwe rijkdom bezorgde. De oude Sint-Elisabethkerk zag hoe eeuw na eeuw Brussel steeds dichterbij kwam tot het Haren uiteindelijk in maart 1921 officieel inlijfde. Toen werd het dorp echt stad, maar het bleef nog lang dorp.

De verhouding werd er niet helderder op. Dat zag ook kleinkunstenaar Della Bosiers toen ze eind jaren 1960 *Fleur de Buda* componeerde. 'We maakten bij de toenmalige BRT een reportage over de industrie in België en hoe die op de omgeving en de mensen ingreep. Ik was toen regieassistente. Voor de reportage stapten we uit nabij het station van Haren-Buda. Ik herinner me vooral de verffabriek, de grote bloemmolens, zelfs de tabakfabriek, maar ook de cafés waar altijd mensen waren en die op de meest vreemde plekken lagen. Na het filmen van de nachtploegen, belandden we 's ochtends in zo'n cafeetje aan de Ca-va-Seulfabriek in Vilvoorde, waar de mannen zaten die aan hun dagshift begonnen. De industrie die 24 uur doordraaide, de mensen die er werkten, de hele sfeer maakte zo'n indruk op mij dat in de trein op weg naar huis de zinnen er zo uitkwamen. Ik herinner me vooral de stank die er hing. Vandaar de titel. Net als de parfums die namen krijgen als Fleur d'Oranger, was er die reuk van Haren-Buda.'

*De bomen zien er grijs en de mensen groen
Maar ergens draaft nog een paard
En in het tuintje van de waard
Spelen de kinderen de Zevensprong*

In *Fleur de Buda* spelen de industrie en het platteland haasje over. 'Ik was vooral onder de indruk van de afwisseling tussen de fabrieken en de laatste poëtische resten van het platteland. Ik reed er elke dag met de trein voorbij en zag het geschakeerde landschap van Haren en Machelen aan me voorbijflitsen. Het paard dat in de wei stond naast de fabriek. Elk jaar groeiden de boontjes er opnieuw. Ik vroeg me vaak af hoe het mogelijk was dat daar mensen leefden. Het was mooi en lelijk tegelijk, net als Brussel: een stad vol contrasten zoals geen andere stad die ik ken.'

Onze-Lieve-Vrouw-der-Zeven-Smarten, bid voor ons

Diegem-Lo: een viertal straten omsingeld door een snelweg, een kantorenzone en een luchthaven. Een vlek in een oksel van de Brusselse buitenring. Er zijn amper wegwijzers die het dorp weten liggen. Een gehucht, meer is het niet, een paar straten verbonden door een naam. Dit dorp treft het niet. Toch zag aan het begin van de 20e eeuw de toekomst voor Diegem-Lo er rooskleurig uit. De bedrijvigheid in de Brusselse noordrand trok mensen aan. Het dorp groeide mee en in de jaren 1920 werd het een eigen parochiekerk gegund. Naar verluidt struinde de gekende pastoor Davidts de dorpen uit de buurt af en bracht van zijn omzwervingen blokken Diegemse zandsteen mee die hij in vervallen boerderijen en kastelen vond. Zo verrees de kerk van Diegem-Lo uit de puinen van een deel van het Beaulieukasteel en het Kasteel Ter Elst. Het leed van Haren werd de vreugde van Diegem-Lo.

Niets deed toen vermoeden dat ook dit dorp de strijd zou moeten aanbinden met de vooruitgang waarvan het nog rijkelijk de vruchten kon plukken. De verhuis van de activiteiten van de te klein geworden luchthaven in Haren naar Melsbroek in 1938 zorgde voor de kentering. Ten noorden van Diegem-Lo lag immers het Saventerlo, een groot landbouwgebied dat ooit jachtgebied van de Bourgondische aartshertogen was geweest. De open vlakte was erg geschikt voor de uitbouw van de groeiende luchthaven in de buurt van de hoofdstad. Het noordelijke deel van Diegem-Lo werd in de jaren 1950 opgeslokt. Het zuidelijke deel lijkt bijna te berusten in haar lot. Zijn kerk waarvan de toren tijdens de Tweede Wereldoorlog werd afgeplat, stelt zich onderdanig op aan de rand van de luchthaven. Voor het dorp lijkt elk ambitie, toekomst of groei gefnuikt. Zijn patroonheilige, Onze-Lieve-Vrouw-der-Zeven-

Smarten, lijdt van boven het portaal van de verminkte kerk de vele pijnen van het dorp mee.

Er werd wel eens de vergelijking gemaakt met polderdorp Doel dat gewurgd tussen de haven-uitbreidingsgebieden alle leefbaarheid verloor. De aanleg van de Brusselse Ring in de jaren 1970 verkleinde het dorp tot het afgesloten gehucht dat het vandaag nog is. De achterblijvers die niet gedwongen werden om te verhuizen, leerden leven met de inperking.

'De bouw van de Ring deed het dorp pijn. De boeren trokken weg richting Kampenhout. Het *Trefke*, het schoonste stuk landbouwgrond van het land, is zo verloren gegaan', zegt Simonne Hermans. Met 84 jaar op haar palmares is ze het levende geheugen van het dorp. Al loopt ze wat stroever, haar herinneringen aan de voorbije jaren zijn krachtig en helder. In het gehucht leven er nog maar amper mensen, maar toch is de stemming bij de achterblijvers hoopvol. 'Het plan voor de bouw van een hotel midden in het restdorp kan hopelijk terug worden tegengehouden. De grote hotels werden vroeger ook al afgeleid naar de bedrijventerrein

**Wie in Haren woont,
leeft met de stad maar maakt er
niet echt deel van uit.**

nen errond waar nu veel kantooruimte leeg staat. En waarom zou het dorp geen rustpunt kunnen worden voor de luchthaven-community van Brussels Airport, een groene oase binnen een hectische omgeving?', zegt Rik Haegebaert, de trekker van het buurtcomité hoopvol.

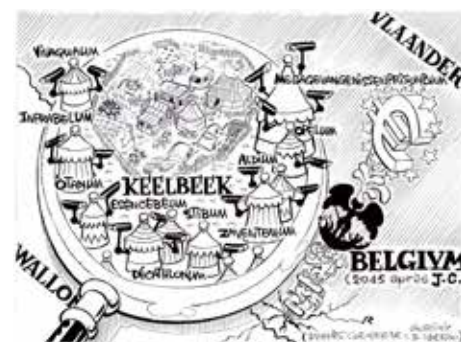
Simone was erbij toen de kerk van Diegem-Lo door kardinaal Van Roey in 1936 werd ingewijd. Nu komen er nog maar weinig bewoners naar de mis, maar de Zeven Smartenkerk lijkt er niet onder te lijden. Aan de binnenkant straalt ze een opgewekte frisheid uit. De felle paarse kleuren steken sterk af tegen de oude strakke art-decover-siering. De Filipijnse christenen die hier een vaste stek vonden, geven de kerk haar tweede adem. Ze komen van heinde en verre om er samen de eucharistie te vieren. Zo zorgen de nieuwkomers en de kerk mee voor de leefbaarheid van het dorp. 'De eerste nieuwkomers kwamen in de jaren 1980. De huizen kwamen toen te koop. Hun huizen zijn nu mooier opgekuist dan vroeger het geval was', zegt Simonne. Al lijkt het dorp er wat beter voor te ►

Diegem-Lo

zijn volhardend in de strijd voor het behoud van hun bedreigde thuis, al lijkt er voor hen geen toverdrank te bestaan. Gelatenheid en machteloosheid zijn deel van hun identiteit geworden. Een gevoel dat over generaties heen doorgegeven wordt, van Nederlandstaligen op Franstaligen, van oude inwoners op nieuwkomers.

In maart 2021 is het honderd jaar geleden dat Haren deel werd van Brussel-Stad. Van een feeststemming is maar weinig te merken. De aansluiting bracht de gemeente niet veel heil, veeleer desillusie. De plaatselijke KWB denkt eraan om aan de stad symbolisch de echtscheidingsakte aan te bieden. Voor hen is het huwelijk mislukt. Oude wonden helen niet snel.

© Ernesto Moreno, Antidote Editions

En toch...

En toch zijn ze er nog steeds, die twee weerspannige dorpen die maar niet wijken voor de logische gang der dingen. De blijvende twijfel of ze nu een vergeten deel zijn van de stad of een restgebied van het platteland dat intussen weggetrokken is, geeft hen een gezicht. Ondanks de geluids- en milieuhinder en de onzekerheid wonen mensen hier graag. De afzondering geven de dorpen een zekere rust die door geen lawaai overtroffen wordt. De begrenzing heeft zo zijn voordelen. De laatste woorden uit Fleur de Buda klinken nog steeds als een bijzondere uitnodiging: 'U moest er eens gaan kijken, ga eens zien hoe 't deugt.'

i Heb je een bedenking of aanvulling? Reageer via de Facebook-pagina van RandKrant. Auteur Koen Demarsin vult aan of geeft antwoorden.

- ▶ staan dan voor enkele jaren, toch is het evenwicht broos. Want echte garanties voor de leefbaarheid van het dorp blijven beperkt.

Heel Gallië?

Intussen is ook Haren in de weer om dorp te blijven. Tot voor kort nam dat in eerste plaats de vorm aan van protesten tegen de bouw van de grote gevangenis of *maxiprison* zoals het project aan de Keelbeeksite berucht werd. Megagevangenis of gevangenisdorp, het woordgebruik verraadt de verbeterde strijd die op het terrein gevoerd werd. Protesten tegen de gevangenis brachten een bonte mengeling van actievoerders op de been. Bevlogen activisten, maar ook buurtbewoners verzetten zich tegen de nieuwe indringer. Zij vonden elkaar in hun protest tegen het verdwijnen van het dorp, het verdwijnen van de open ruimte of tegen de bouw van de gevangenis zelf.

'Er waren niet veel mensen uit Haren die meededen met het protest', zegt Jos Michiels die jarenlang actief is in de plaatselijke cultuurraad. 'Er waren wel mensen uit het dorp bij, maar zij waren niet zo verbeterd als de anderen. Verschillende actievoerders kwamen ook uit het buitenland, zo stonden er zelfs auto's uit Frankrijk.'

Het dorp moest uiteindelijk het onderspit delven. Intussen verrijst het gevangeniscomplex in snel tempo. In een bosje aan de Keelbeekstraat liggen nog restanten van barakken, caravans en zetels die de bezetters van de site er achterlieten. Voor

wandelaars die de weg nog gebruiken, is het laveren tussen het afval van het aangroeiende stort dat hier ontstond. De Harenaars berusten in wat er met hun dorp gebeurt. Zoals hen de stad steeds overkomt, zo overkwam hen de gevangenis en daarmee ook de protesten. De actievoerders zijn intussen verdwenen, de gevolgen zijn voor het dorp.

Zo zien de Harenaars dat het opnieuw hun dorp is dat de lasten voor de vooruitgang te dragen heeft. Net als het kleine Galliëse dorp uit de verhalen van Asterix dat omsingeld is door de Romeinse heersers, zo ligt hun dorp gevangen tussen grote instellingen als Brussels Airport, NAVO en de spoorwegen. De Harenaars

EN Urban enclaves

Haren and Diegem-Lo, two villages that defy any logic of urban expansion. Despite the pressure of the constantly growing city, they have managed to resist the passage of time. They seem to be like islands surrounded by roads and businesses, strange places to be treasured amidst all the hustle and bustle. And yet, they are still there, these two recalcitrant villages, refusing to yield to the logical course of events. The

lingering doubt as to whether they are a forgotten part of the city or a remnant of the countryside that has disappeared provides them with their own identity. People enjoy living here despite all the noise and environmental pollution and the uncertainty. Their remoteness lends the villages a kind of peaceful atmosphere that no noise can eclipse. The delimiting factor has its advantages.

5 | DE MENS EN ZIJN DING

Een kever om te koesteren

'Een oude Volkswagen kever tovert een glimlach op de gezichten van de mensen', weet Wemmelaar Julien Fontignie uit ervaring. Tijdens het weekend maakt deze autoliefhebber maar al te graag een plezierritje met zijn mooie, volronde cabrio 1302s uit 1972.

TEKST Michaël Bellon • FOTO Filip Claessens

Fontignie werd geboren in Charleroi, woonde lang in Hoei en kwam daarna naar Brussel voor zijn baan bij een informatica-bedrijf. Ondertussen woont hij vier en een half jaar in Wemmel, waar hij met zijn bloedmooie, gezellig ronkende Volkswagen kever door de idyllische landschappen snort.

'Het is wel een beetje ingewikkeld. Ik hecht veel belang aan het milieu. Ik ga dus zoveel mogelijk met de fiets naar het werk. Maar ik hou ook al van jongsaf van auto's, verontschuldigt Fontignie zich. Zo ging de jonge Julien vaak naar de Rally van de Condroz vlakbij zijn woonplaats, en nadien ook naar Formule 1-wedstrijden. Vandaag scant hij voortdurend de omgeving op zoek naar mooie auto's. 'Zo woont vlakbij een Italiaan met een oude Fiat 500. Hier en daar kan je in een garage een Ferrari zien staan. Ik heb zelfs al een Porsche 930 turbo gelokaliseerd, een zeer zeldzaam model.'

Recreatief

'Volkswagen kevers met verzamelwaarde vind je best nog veel', weet Fontignie. Sinds drie jaar heeft hij zelf zo'n sympathieke wagen. Met een O-nummerplaat voor oldtimers mag je je niet verplaatsen naar het werk of naar de school; recreatieve ritjes in het weekend of de vakantie kunnen wel. 'Oorspronkelijk wilde ik een Mazda MX-5 Miata, een kleine cabrio met twee zitplaatsen, maar dan zouden de kinderen niet kunnen meerijden. Een vriend raadde mij een kever aan. Daarvan zijn er vroeger meer dan 21 miljoen exemplaren verkocht, waardoor er nog redelijk veel in omloop zijn en je redelijk makkelijk vervangstukken kan vinden. Daardoor zijn ze ook niet te duur.'

Keverkenners

De kever is heel lang in productie geweest. De eerste dateert van 1938, de laatste rolde in 2003 in Mexico van de band. Gedurende die tijd heeft zijn fameuze silhouet en ronkende motor talrijke evoluties gekend, waardoor kenners onderscheid maken tussen modellen van voor 1955, 1968, 1972, enzovoort. Tot eind jaren zestig reden de kevers met batterijen van 6 volt, waardoor het elektrische circuit moeilijk beantwoordt aan de standaarden van vandaag.

Fontignie zocht een cabrio van latere datum met blijvende waarde. Het werd een model uit 1972: een 1302s, het voorlaatste 4 cilinder luxemodel met een inhoud van 1.600 liter en 50 pk. Met zijn aankoop ging een hele nieuwe wereld open. 'De wereld van de oldtimers is enorm. Eigenaars helpen elkaar. Liefhebbers van een bepaald merk vormen aparte gemeenschappen. Wie een oude MG heeft, vindt andere oldtimers al snel broel waar hij niets mee te maken wil hebben', lacht hij. 'Mijn broer heeft een 2CV en praat ook alleen maar daarover. Tot drie jaar geleden kende ik die wereld niet, wist ik ook niet veel van techniek. Ik wilde vooral rijden. Na een uitnodi-

ging van de Belgian VW Classics Club voor de jaarlijkse Love Bugs Parade in het Jubelpark kwam ik in contact met andere eigenaars van kevers. Allemaal vriendelijke mensen die je van alles kunnen leren over de gordels of de ruitenwissers en die altijd bereid zijn je te helpen. Er bestaat zelfs een app waarmee je in heel Europa beroep kan doen op kenners van kevers en Volkswagenbusjes wanneer je ergens in panne valt.'

Boksers van de weg

Fontignie kan nog lang gepassioneerd blijven vertellen. Over het verband tussen kevers en Mohammed Ali bijvoorbeeld, want beide zijn het *boksers*. De typische *boxermotor* met tegenover elkaar staande cilinders werd geïntroduceerd door Ferdinand Porsche, en is verantwoordelijk voor het herkenbare, daverende geluid van de kever bij het optrekken. Zo zitten we meteen bij de historische link en de overeenkomsten die er bestaan tussen Volkswagen en Porsche. 'Een Porsche is precies een platgeslagen Kever', lacht Fontignie.

i In Autoworld loopt tot 28 maart de expo Volkswagen Milestones met o.a. oude kevers, www.autoworld.be

6 | MIDDEN DE STORM CORONA

De coronacrisis toont ons hoe verwoestend een virus kan zijn. Maar ze onthult ook de stille kracht van mensen in de zorg. Terwijl de storm hevig woedt, doen zij wat ze kunnen om het schip overeind te houden. Hoe voelt dat?

Golflengte van de **hoop**

Ankerpunten om het noorden niet te verliezen? Thuisverpleegkundigen

Lieve De Smedt en Stef Distelmans geven enkele eenvoudige

levenslessen. **TEKST** Nathalie Dirix • **FOTO** Filip Claessens

Hoe gaat het met jullie?

De Smedt: 'Ik ben al een paar dagen in quarantaine. Ik testte positief. Hoewel ik geen symptomen vertoon en me prima voel, heb ik besloten om thuis te blijven. Je kunt niet voorzichtig genoeg zijn.'

Distelmans: 'We hebben een raar jaar achter de rug. Tijdens de eerste golf was het vrij rustig. Er waren veel minder files en er werden veel minder heelkundige ingrepen uitgevoerd. Vandaag is het opvallend druk. Je merkt dat heel wat oudere mensen minder snel geneigd zijn om de stap naar een woonzorgcentrum te zetten. De angst zit er duidelijk in.'

Hebben jullie ook last van angst?

Distelmans: 'Toch wel. Wij komen op heel wat verschillende plaatsen. Het is niet evident om

het besmettingsrisico juist in te schatten. En het laatste wat je wil, is het virus mee naar huis brengen. Er zijn dagen waarop ik mijn handen meer dan honderd keer ontsmet.'

De Smedt: 'Dat herken ik. Handen wassen. Mondmasker aan. In ons beroep is de discipline om die maatregelen consequent toe te passen cruciaal.'

Hebben jullie geen spijt van jullie keuze voor de zorgsector?

De Smedt: 'Nog geen moment. De dankbaarheid die wij van de mensen krijgen, is groot. Dat stimuleert.'

Distelmans: 'Inderdaad. In onze job kunnen wij iets voor mensen betekenen. Voor heel wat ouderen zijn wij haast de enige personen die ze zien. Dat scheidt een band.'

De Smedt: 'Eenzaamheid is voor heel wat senioren, al van voor corona, een harde realiteit. Quarantaine ervaren ze niet als een aanpassing. *Wij zijn toch altijd in quarantaine*, hoor ik ze vaak zeggen.'

Hoe gaan jullie patiënten om met de constante dreiging van corona?

Distelmans: 'Ze missen hun (klein)kinderen en hun wekelijkse gewoonten. Vooral naar de kapper gaan. (lacht) De meeste mensen blijven echter vrij rustig in deze moeilijke tijden.'

De Smedt: 'Tijdens de eerste golf stelden onze patiënten niet veel vragen over het virus. Als ze iets vroegen, dan was het vooral hoe het met ons ging. Ze waren bezorgd over ons.'

Distelmans: 'Sinds begin dit jaar krijg ik heel wat vragen over vaccinaties. Mensen willen weten wanneer het hun beurt is. De bereidwilligheid om zich te laten vaccineren, is heel groot.'

De Smedt: 'De mensen zijn het stilaan beu dat het in de media de hele tijd over corona gaat. Ze zijn het moe de hele tijd *dat gedoe* te moeten aanhoren.'

Wat heeft jullie de voorbije maanden het meest gestoord?

De Smedt: 'De communicatie in het algemeen. Ik begrijp dat het niet eenvoudig is, maar er zijn nog steeds te veel tegenstrijdigheden. Dat brengt mensen in verwarring.'

Distelmans: 'Dat we zo lang op een volwaardige regering hebben moeten wachten, heeft natuurlijk niet geholpen. Maar de communicatie kan beter. Wil je dat mensen de maatregelen volgen, dan moeten ze in de eerste plaats helder zijn. Toch blijf ik hoopvol. De komst van het vaccin is zonder meer positief.'

Waren er ook mooie, betekenisvolle momenten?

Distelmans: 'Corona doet ons beseffen dat het geluk in kleine dingen schuilt. We merken dat bij onze patiënten. Een beetje humor maakt hun dag goed.'

De Smedt: 'Tijd maken om naar hen te luisteren, is belangrijk. Als mensen met iets zitten en ze kunnen hun verhaal doen, dan merk je dat ze daarna opgelucht zijn. Gelukkig kunnen wij als zelfstandige thuisverpleegkundigen flexibel met onze tijd omspringen. We kunnen onze frustraties, verhalen en fijne momenten gelukkig ook delen met onze collega's. Dat geeft energie. Eigenlijk valt corona me veel moeilijker als mens dan als verpleegkundige. Thuis zie ik er op toe dat mijn man en ik regelmatig gaan wandelen. De hele tijd tussen vier muren zitten, is niet goed voor de moraal.'

Distelmans: 'Wij hebben het geluk dat we nog steeds veel mensen kunnen zien. Naar buiten trekken, doet deugd, maar eerlijk? Ik mis ook de feestjes.'

Brengt de coronacrisis ook een levensles met zich mee?

Distelmans: 'De pandemie doet ons vertragen en ons de schoonheid van een trager leven ontdekken. Als je stopt met hollen, kan je veel meer genieten van het moment dat zich nu aandient.'

De Smedt: 'Corona doet ons stilstaan bij de vraag wat essentieel is en wat niet. Maak een inventaris van alles wat je wél nog hebt en je zal zien: dat is nog steeds heel wat. Als ik vandaag een sms'je krijg van iemand die ik graag zie, dan kan dat ontzettend veel deugd doen. Veel meer dan vroeger.'

Hebben jullie een boodschap voor onze samenleving?

De Smedt: 'Blijf rustig. Maak de crisis niet groter dan ze is. Geniet van de dingen die wel nog kunnen. Via de tablet je (klein)kinderen zien, kan ook een waardevol en mooi moment zijn.'

Distelmans: 'Samen bereiken we meer. Hoe consequenter we met zijn allen de regels toepassen, hoe sneller we hier uit geraken.'

Wat drijft jullie om morgen weer de baan op te gaan en mensen bij te staan?

De Smedt: 'Eenvoudig: mensen kunnen helpen. Door me op onze patiënten te focussen, hebben negatieve gedachten minder vat op mij.'

Distelmans: 'Ik schakel mij 's ochtends in op de golf lengte van de hoop. Dan stel ik vast dat het enthousiasme voor mijn job ook in coronatijden onaangestast is gebleven.'

Vague d'espoir

'Oui, c'est évident, nous aussi nous avons peur du virus, car nous passons par de nombreux endroits. Il n'est pas aisé d'évaluer avec précision le risque de contamination. Nous ne voulons surtout pas ramener le virus à la maison. Se laver les mains, porter un masque... dans notre profession c'est d'une importance capitale d'appliquer ces mesures de manière disciplinée'. Malgré cela, les infirmiers à domicile Lieve De Smedt et Stef Distelmans n'ont jamais regretté leur choix professionnel, et ceci grâce à la reconnaissance que leurs patients leur témoignent. Comment tiennent-ils bon? 'C'est très simple: le but c'est d'aider les gens. De nombreuses personnes sont vraiment seules, avec ou sans corona. Il est important de leur prêter une oreille attentive. Beaucoup en ont de plus en plus assez qu'on ne parle plus que du virus. Elles sont lassées de devoir subir en permanence toutes ces histoires.'

De koude bakker

Vorige maand deed ik een kleine steekproef bij vrienden. Waar komt het brood vandaan dat je vandaag eet?, was de vraag. Blijkt dat ze het brood van de bakker bijna allemaal hebben ingeruild voor dat uit de supermarkt. Niet alleen uit gemakzucht, maar veelal ook omdat ze het lekkerder en gevarieerder vinden.

Hoe is het zo ver kunnen komen met onze aloude en alom gesmaakte traditie van de warme bakker? Want ik kan mijn vrienden geen ongelijk geven: de kwaliteit van het brood is dikwijls ondermaats. Het brood is na twee dagen niet meer te eten. Volkorenbrood is een flauw afkooksel van wat het zou moeten zijn. Praten met een bakker loopt nogal eens uit op een dovemansgesprek of op het excuus dat *artisaanal bakken* niet meer van deze tijd is. Te lastig. Alle begrip daarvoor, want de bakkersstiel is inderdaad geen makkelijk beroep. Ik spreek uit ervaring.

Ook de voedingswaarde zit dikwijls niet goed. Slechts weinig bakkers wagen zich bijvoorbeeld aan zuurdesembrood. Ik krijg te horen dat enkel een stedelijk publiek daar fan van is en dat je het in wat meer landelijke gemeenten aan de straatstenen niet kwijt kunt. Is dat zo? In deze moderne tijden? En als ik het gebruik van alternatieve granen aanhaal, zit ik al snel een paar bruggen te ver. Onbekend, niet verkrijgbaar, moeilijk te bewerken, geen klanten daarvoor, ... Nee, daar beginnen we niet aan, zo hoor ik. Volgens *Bakkers Vlaanderen* zijn er vandaag nog tweeduizendzeshonderd warme bakkers. Vijftientig jaar geleden waren er dat vierduizend. De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) becijfert dan weer dat er jaarlijks hooguit een vijftigtal bakkers in opleiding komt. 'Bakker is een knelpuntberoep', zegt de VDAB. 'Het bakkersberoep is zwaar, met veel nacht- en weekendwerk. Industriële bakkers hebben betere werkuren en minder stielkennis nodig.' Hiermee is alles gezegd.

TEKST Herman Dierickx

Authentiek spreekt aan

De recent opgerichte microbrouwerij Lambiek Fabriek in Sint-Pieters-Leeuw verovert stilaan haar plaats binnen de niche van de Lambiekbieren. De vraag uit binnen- en buitenland neemt toe. Authentieke bieren worden ook trendy bij een jonger publiek.

TEKST Gerard Hautekeur • FOTO Filip Claessens

Jo Panneels noemt zich een autodidact in het bierbrouwen. 'Ik heb geen specifieke opleiding gevolgd. Het was een beslissing van het moment, een *zoete inval* van een viertal vrienden-hobbyisten. We begonnen te experimenteren en plots wisten we geen blijf meer met onze voorraad van het ambachtelijk gebrouwen bier.' Panneels behoort samen met twee andere Jo's (Van Aert en Vanbosstraeten) tot de stichters-oprichters van de Lambiek Fabriek in 2016. 'Gelukkig vonden we onderdak bij medeoprichter Jo Van Aert die eigenaar is van de site van Belgoo bier. Voor het brouwen van onze Lambiek konden we meteen van die installatie gebruikmaken. Eind 2017 werd onze eerste Oude Geuze op flessen getrokken.'

Authentiek

Lokale productie is op zich nog geen garantie op succes. Een zelfstandige ondernemer moet zich ook nog kunnen onderscheiden. De Lambiek Fabriek beantwoordt aan de wensen van een groep consumenten die een product verkiest omdat het authentiek is. 'Ons visitekaartje is Oude Geuze Brett-Elle, een door Europa beschermd traditioneel bier dat op een ambachtelijke manier wordt geproduceerd.'

'Het productieproces maakt dat het Lambiekbier apart en uniek is', verduidelijkt Panneels tijdens een rondleiding. 'Ons brouwseizoen is beperkt in de tijd, het eigenlijke brouwen van Lambiek gebeurt van midden oktober tot eind april. De lange productietijd heeft alles met het

proces van vergisting te maken. In tegenstelling tot andere bieren voegen we geen gist toe aan het gekookte brouwsel van tarwe en gerst, maar laten wij de vergisting spontaan gebeuren in openlucht. Door het kooksel bloot te stellen aan de buitenlucht laten we wilde bacteriën inwerken. Voor de vergisting kan de natuur dus haar werk doen. Nadien slaan we het brouwsel op in eiken vaten waarin het tenminste één jaar blijft gisten. Na een jaar ligtijd gaan we de Lambiek uit meerdere vaten proeven. Dit doen we altijd met twee vaste personen. In consensus maken we vervolgens een keuze voor de samenstelling van het mengsel. Dat wordt het *blenden* genoemd. Het mengsel uit verschillende vaten laten we in onze mengtank 48 uur inwerken, wat een positief

'Ons bier beantwoordt aan de wensen van een groep consumenten die een authentiek product verkiest.'

effect heeft op de kwaliteit. Nadien trekken we het mengsel op flessen.'

Groeiende vraag

'Lambiek is de naam van ons basisbrouwsel van waaruit we vertrekken', vervolgt Panneels. 'Voor ons klassieke Geuze bier hoeven we niks meer toe te voegen. Het gaat om een menging van Lambiek uit verschillende houten vaten die minstens drie jaar hebben gelegen. Voor de productie van onze fruitbieren voegen we krieken, bessen of druiven aan de Lambiek toe. De benaming Oude Kriek bijvoorbeeld verwijst naar het mengsel van Lambiek met krieken. Door de inwerking van wilde gist uit de omgeving is de smaak van het Lambiekbier uniek. De wisselende omgeving verklaart waarom andere Lambiekbieren zoals Boon, Lindemans en Cantillon, die op dezelfde manier worden gebrouwen, toch anders smaken.'

Panneels wijst op een groeiende vraag naar Lambiekbieren, ook van Lambiek Fabriek uit Sint-Pieters-Leeuw. Het zurige karakter valt niet bij alle bierconsumenten in de smaak en de liefhebbers van Lambiek Fabriek wonen vrij verspreid over het hele land. We verdelen ons

bier hoofdzakelijk via de bierstekers. Omwille van corona is er nu nauwelijks of geen afzet naar de horeca. Een aantal klanten uit de streek komt rechtstreeks naar onze brouwerij. Daarnaast zijn andere liefhebbers die van ver komen om hun voorraad Lambiek in te slaan. Dankzij de manier van produceren is Geuze een bewaarbier. Je kunt het probleemloos vijf tot tien jaar laten staan.'

'Buiten coronatijden is het biertoerisme een extra troef. Er zijn busjes toeristen die hier bier degusteren en inkopen. Op beurzen en evenementen zien we een groeiende belangstelling van een jong publiek. Op die trend spelen we in met de diversificatie van onze Lambiekbieren. Er is ook een versterkte tendens van het online shoppen. Via webshops zien we dat er een toenemende vraag is uit het buitenland. Niet alleen uit de buurlanden, maar ook uit andere Europese landen zoals Zweden en Finland en zelfs uit de Verenigde Staten en China. Dit scheidt hoopvolle perspectieven voor de toekomst.'

www.lambiekfabriek.be

EN The appeal of authenticity

The growing interest in authentic speciality beers is a boon for the Lambiek Fabriek in Sint-Pieters-Leeuw, and their range of Lambic products. These are mainly distributed via beer suppliers, but also through the hotel and catering industry. 'Several customers come directly to our brewery,' says Jo Panneels. 'Enthusiasts sometimes come from far away to buy their supplies of Lambic beer. Geuze owes its good keeping properties to the manufacturing process. It will keep for five to ten years without any problems.'

'Not now, during the Corona crisis, of course, but beer tourism is also an added bonus in normal times. Busloads of tourists turn up here to sample and buy our products. We are seeing a growing interest from a younger public during trade fairs and various events. We are responding to the trend by diversifying our line of Lambic beers. Online shopping is also on the rise. Internet shopping sites are reporting a growing interest from abroad.'

Madeliefje

Klein, beeldig en ijzersterk. Zelfs in koude tijden houdt het madeliefje stand. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat je het niet alleen in de keuken kan gebruiken, maar ook voor je doe-het-zelf-apotheek.

TEKST Lene Van Langenhove

Tussen de online lessen over kruiden, permacultuur en voedselbossen door wil Sandra Vermeiren van Aardebloesem ons alles vertellen over haar favorietje. Zo kan je op culinair gebied heel wat kanten uit met het madeliefje. 'Zowel de bloemetjes als de jonge blaadjes zijn erg lekker in een slaatje. Van de open bloemetjes kan je bovendien siroop maken. Hiervoor laat je de bloemetjes trekken in gekookt water, dat je daarna zachtjes verder opkookt met suiker. De madeliefjessiroop kun je met water aanlengen tot limonade of gebruiken voor bij ijs of op pannenkoeken. Zijn de bloemknopjes nog gesloten, dan kan je ze in een zuiver potje verzamelen en overgieten met licht gekookte azijn met look, peper en andere kruiden. Het resultaat zijn heerlijke kappertjes.'

Infusie

Madeliefjes zijn niet alleen mooi en eetbaar, ze zijn ook geneeskrachtig. 'Voor inwendig gebruik kan je met de steeltjes, blaadjes en bloemetjes een infusie maken, of je kan ze op alcohol zetten voor een tinctuur. De thee en tinctuur verlichten onderbuikklachten bij vrouwen. Daarnaast werken ze sterk zuiverend: ze stimuleren de leverwerking en spijsvertering, ondersteunen de nieren bij de productie van urine en zijn zweetdrijvend. Tot

slot helpen de thee en tinctuur om slijmen makkelijker op te hoesten.

Zalf

'Met het madeliefje kan je ook een zalfje maken voor uitwendig gebruik. Daarvoor laat je de steeltjes, blaadjes en bloemetjes in olie trekken. De olie verwerk je vervolgens, bijvoorbeeld met bijenwas, tot een zacht zalfje. Ideaal om builen, bloeduitstortingen en blauwe plekken te verlichten. De werking van het madeliefje is vergelijkbaar met die van arnica. Om die reden wordt het madeliefje wel eens liefkozend 'ons Vlaams arnica' genoemd. Daarenboven heeft madeliefjeszalf een antibacteriële en ontstekingsremmende werking op wonden. En wist je dat kauwen op een vers blaadje mondzweetjes kan genezen?'

Iedereen kent het madeliefje. Het groeit in grasvelden en bermen, en je vindt het bijna het hele jaar door in bloei. Voor Sandra Vermeiren staat het madeliefje symbool voor veerkracht. 'Het is een ijzersterk plantje: het kan vorst verdragen, het kan vertrapt en gemaaid worden, maar keer op keer richt het bloemetje zich naar de zon alsof er niets is gebeurd. Zo moedigt het madeliefje ons aan om veerkrachtig te zijn.'

www.aardebloesem.be

Etappe 4 – 7,0 km

Van het viaduct van Vilvoorde

Voor sommigen is het een kunstwerk, anderen storen zich aan het robuuste betonnen gevaarte dat het landschap domineert. Feit is dat het viaduct van Vilvoorde het opvallendste en ook wel het indrukwekkendste stuk is van de 75 km lange Ring rond Brussel.

TEKST Wim Troch • FOTO Filip Claessens

Het 35 meter hoge viaduct van Vilvoorde is een technisch kunstwerk. De bouw ervan duurde vier jaar en was een huzarenstuk. Toen het viaduct in 1978 klaar was, was dit letterlijk het sluitstuk van de Ring. Eigenlijk bestaat het viaduct uit twee parallelle bruggen van telkens 1,7 km: een voor de binnenring en een voor de buitenring. Het viaduct zweeft majestueus boven de spoorlijn tussen Brussel en Antwerpen, de Zenne en het Zeekanaal Brussel-Schelde. Die strook langs het kanaal was ooit een industrieel zwaartepunt van ons land. De luchtkwaliteit is er vandaag soms discutabel, maar valt reuzegoed mee in vergelijking met pakweg vijftig jaar geleden. Toen smolt de rookpluim van de ene fabriek naadloos samen met de rookpluimen van de andere fabrieken, tot hoog in de lucht één grauwe smogwolk het noorden van Brussel en Vilvoorde als een stinkende sluier bedekte.

De term *zware industrie* kreeg hier een gezicht. De metaalgieterij van Fobrux, waar kachels en keukentoeestellen werden gemaakt, of de Cokeries de Marly, of Biochim, of de Renault-fabriek. Het zijn maar enkele van de bekende namen die van deze strook – waar duizenden arbeiders werk vonden – het voorwerp maakten van een liedje van Della Bossiers: *Fleur de Buda*.

De naam Buda – ooit een landelijk gehucht – verwijst naar de Hongaarse hoofdstad Boedapest. Toen in 1686 het Oostenrijkse leger de stad, die eigenlijk uit de steden Boeda en Pest bestaat, op de Turken heroverde, ging dat nieuws heel Europa rond. Uit vreugde noemden overal in onze streken herbergiers hun afspanning *In Buda*. Ook

tot Strombeek-Bever

hier werd zo'n herberg naar de Hongaarse stad genoemd. Tot vandaag leeft de naam voort, met een treinstation en een hefbrug als getuigen.

Sporen uit het verleden

Vandaag straalt de buurt, in de schaduw van het viaduct, een beetje een vreemd gevoel van mistroostigheid en geheimzinnigheid uit. Er is nog bedrijvigheid – vrachtwagens rijden af en aan en er wonen zelfs mensen pal onder het viaduct – maar grote terreinen worden als parking of als autokerkhof gebruikt, oude loodsen staan leeg en sluikstorten is schering en inslag. En dan is er natuurlijk die grote braakliggende lap grond waarover al meer dan tien jaar wordt gesproken: Uplace, sinds enkele maanden omgedoopt tot Broeklin, het meer kleinschalige winkelproject dat nu opnieuw ter discussie staat.

Het ambitieuze reconversieproject zou de hele buurt een nieuw elan geven. De zone is getekend door decennialange vervuiling. Wie in 1993 naar het jaartal keek, kan zich vast nog de dikke, zwarte rookwolken voor de geest halen bij de brand van Biochim. Die rook was zo giftig dat alle auto-, trein- en vliegverkeer in Brussel en de toenmalige provincie Brabant werd stilgelegd. In 2002 kwamen er in de buurt nog steeds giftige dampen uit de grond, hoewel het bedrijf toen al vele jaren niet meer actief was. Maar er rest ook een economisch trauma. De meeste bedrijven trokken de laatste veertig jaar weg, duizenden arbeidsplaatsen gingen verloren. Er kwam wel nieuwe werkgelegenheid, maar de kater van bijvoorbeeld Renault laat nog steeds stevige sporen na.

Letterlijke sporen uit het verleden zijn er ook, want tussen de Budabrug en het centrum van Vilvoorde ontwikkelde zich vanaf 1908 een netwerk van private spoorwegen voor de bedrijven, beheerd door de Chemin de Fer Industriel. Op sommige plekken zie je de rails nog liggen.

Honderd jaar

Als je het viaduct naar beneden rijdt, zie je aan de rechterkant de groene zee van Park Drie Fonteinen. Enkele pijlers van het viaduct staan in het domein, als robuuste benen van een betonnen reus. Dat leidt tot een wat bizar gezicht voor wie in het park en bos wandelt

– ook het gezoem van vrachtwagens en auto's is atypisch – maar het had erger kunnen zijn. In de oorspronkelijke plannen zou de Ring het park nog bruter in tweeën splitsen. Dat leidde tot protesten, met als compromis dat de Ring uiteindelijk een bocht maakt om Drie Fonteinen zo veel mogelijk te ontzien. Overigens is er nog een andere reden dat het viaduct een best wel gracieuze kromming maakt. Al in de jaren 1950 wist de directie van de Renaultfabriek te bedingen dat de fabriek ontzien werd bij de bouw van het viaduct. Toen het viaduct midden de jaren 1970 werd gebouwd – eerst de buitenring dan de binnenring – was het bouwwerk een compromis dat moest slalommen tussen de hindernissen.

Ingenieurs berekenden dat de constructie zeker honderd jaar zou meegaan, maar door het toegenomen aantal voertuigen dat dagelijks onophoudelijk over de brug dendert, is de

De buurt in de schaduw van het viaduct straalt een vreemd gevoel van mistroostigheid en geheimzinnigheid uit.

levensverwachting van de constructie bijgesteld. Volgend jaar start een grondige renovatie, waarvoor 260 miljoen euro is vrijgemaakt. Zowel de onderkant, de binnenkant als de bovenbouw worden aangepakt, waardoor de werken vijf jaar zullen duren. Het viaduct zal ook verstevigd worden, omdat er op termijn misschien een vierde rijstrook komt, in de plaats van de pechstrook. De definitieve knoop daarover is nog niet doorgemaakt.

Blik op de toekomst

Aan de voet van het viaduct ligt uitrit Koningslo. Aan dit op- en afrittencomplex wordt momenteel gewerkt. Er komt een vliegende fietsersbrug zodat de zwakke weggebruikers die van Neder-over-Heembeek of Koningslo naar het centrum van Vilvoorde willen niet langer het autoverkeer moeten kruisen.

Living Tomorrow, beter bekend als het *Huis van de Toekomst*, is vlakbij. Sinds 1993 kun je hier

een voorsmaakje krijgen van innovaties thuis en op het werk. Eind dit jaar zou vlak bij de afrit een nieuwe campus van Living Tomorrow moeten openen: een toren van twaalf verdiepingen met een hotel en een haven voor drones. Hier staat ook het Militair Hospitaal Koningin Astrid, met het bekende en befaamde brandwonden-centrum – een van de grootste van Europa – en, minder bekend, het gratis toegankelijke Belgisch Radiologiemuseum in zijn gangen en wachtruimtes.

Geur van koffie

Wanneer je voorbij afrit Koningslo bent, zie je aan de rechterkant het groen van het Tangebeekbos. Aan de binnenzijde van de Ring vind je de verkavelingen van Het Voor en wat verderop van Strombeek-Bever. Net voorbij de afrit Grimbergen zie je, als je goed oplet, aan de rechterkant een glimp van een statig gebouw. Dat is de eclectische gevel van het psychiatrisch ziekenhuis Sint-Alexius. Bovenaan in het midden prijkt een wit beeld van Sint-Alexius, patroonheilige van de zieken, die uitkijkt over het landschap dat sinds eind jaren 1970 door de Ring wordt bepaald. Toen de alexianen een psychiatrisch centrum wilden oprichten in de buurt van Brussel was deze locatie – het hoogste punt van Strombeek en destijds midden in landbouwgebied – uitermate geschikt. Geheel volgens de opvattingen van die tijd werd een U-vormig complex gebouwd met veel aandacht voor open ruimte en groen. Land- en tuinbouwactiviteiten zouden positieve effecten hebben op de gezondheid van wat toen 'zwakzinnigen' werd genoemd. Anno 1906 was dit inderdaad een oase van rust. Vandaag is het complex vele malen uitgebreid en raast het verkeer op de Ring rakelings voorbij.

Wat verderop ligt de verkeerswisselaar met de A12. Tot enige tijd geleden kon je hier regelmatig de geur van koffie opsnuiven wanneer je voorbijreed, want vlak bij de uitrit lag de fabriek van Douwe Egberts. Begin 2017 stopte de koffiebrander na ruim 40 jaar zijn activiteiten en verdween het ronde, rode logo van het koffiemark als vertrouwd baken. Er zijn plannen om in het pand de nieuwe gemeentelijke feestzaal van Grimbergen onder te brengen met de toepasselijke naam De Koffiefabriek.

Freddy Tsimba en rapper Pasi in het Afrikamuseum

Nieuwe stemmen in Tervuren

Het verhaal van België en Congo is levende geschiedenis en wordt op dit ogenblik druk herschreven. Ook door Congolese stemmen. Zoals die van kunstenaar Freddy Tsimba, die momenteel tentoonstelt in het Afrikamuseum. Of die van rapper Pasi, die er de clip opnam bij zijn nummer *Patrice*.

TEKST Michaël Bellon • FOTO Filip Claessens

Een tv-reeks als *Kinderen van de kolonisatie* op de VRT, een boek als *Dochter van de dekolonisatie* van Nadia Nsayi, een beweging als Black Lives Matter, de erfenis en de standbeelden van Leopold II,... In de verhitte discussie over de beladen geschiedenis die België en Congo met elkaar delen, is het laatste woord nog niet gezegd. Ook al omdat de stem van Congolezen en Belgen uit de Afrikaanse diaspora pas nu echt goed te horen is.

Pal op de breuklijn die de verschuivingen in de discussie veroorzaken, ligt het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren. Het Afrikamuseum heropende in december 2018 na een ingrijpende renovatie en de bouw van een nieuw paviljoen. Wat de publieksopkomst betreft was het eerste jaar meteen een succes met 350.000 bezoekers. 2020 werd om de gekende reden een moeilijk jaar. En ondertussen gaat de controverse over de rol, de werking en de bestaansredenen van het museum niet liggen. Verschillende kwesties die de media haalden, maken duidelijk dat met de heropening het debat over de (de)kolonisatie nog niet is afgesloten: het bekladden van het borstbeeld van Leopold II, een rechtszaak over kritische toevoegingen bij 'foute' museumstukken, bedenkingen bij de representatie en machtsdeling in de organisatie van het museum, het debat over restitutie (teruggave van museumstukken aan Congo), de sponsoring door een bedrijf met een geschiedenis als Umicore, het gebruik van stereotiepen door een hardleerse museumgids en door een externe organisator van een Afrohouseparty,...

Volgens sommigen gaat het museum lang niet ver genoeg in de analyse en het duiden van het

verleden. Anderen wijzen dan weer op de educatieve mogelijkheden, en geloven dat ze de aanpak van het museum van binnenuit verder kunnen verbeteren. Onder die laatsten ook hedendaagse kunstenaars. Zo is tot 15 augustus nog de tentoonstelling *Mabele eleki lola!* te zien, die in het nieuwe paviljoen tweewintig installaties van de Congolese hedendaagse beeldend kunstenaar **Freddy Bienvenu Tsimba** naast dertig objecten uit de museumcollectie plaatst. De tentoonstelling is mee het werk van commissaris en schrijver In Koli Jean Bofane, die ook eigen romanfragmenten aflevert, en van directeur Henri Bundjoko van het Musée National de la République Démocratique du Congo, die voor wetenschappelijke ondersteuning zorgde.

Meestersmid

Freddy Tsimba (Kinshasa, 1967) is wellicht de bekendste Congolese hedendaagse kunstenaar. Hij studeerde aan de Académie des Beaux-Arts in Kinshasa maar genoot ook een opleiding bij verschillende metaalgieters, waardoor hij als geen ander brons en gerecupereerde metalen kan herscheppen in sculpturen. Tsimba was eerder al kunstenaar in residentie in het Afrikamuseum en realiseerde een sculptuur voor een van de zijgevels, en een toevoeging aan het omstreden koloniale memoriaal, dat nu ook Congolese slachtoffers herdenkt in plaats van alleen Belgen. Van hem is ook de sculptuur *Au-delà de l'espoir* te zien in Matongé in Elsene, en choreograaf Alain Platel deed een beroep op hem voor de scenografie van het stuk *Coup Fatal* van KVS.

Krachtig en kwetsbaar

Iedereen die in Tervuren gaat kijken, zal zien hoe krachtig het werk van Tsimba is. Kenmerkend voor de vorm die de meestersmid bezigt, is zijn hergebruik van metalen gebruiksvoorwerpen. Gaande van onschuldig bestek over symbolisch geladen voorwerpen als sleutels, hekwerk, kettingen tot zeer zwaarbeladen metalen als wapentuig en lege kogelhuizen. Het esthetische genoegen dat het indrukwekkende, door het lassen zwartgeblakerde materiaal veroorzaakt, botst met de vaak wrange thematiek. Sommige figuren stralen kracht uit, andere zijn kwetsbaar, worden van elkaar afgescheiden, zijn geketend of worden gemarteld. Geweld, verkrachting en oorlog zijn niet ver weg. De levensgrote beelden zijn bovendien opgesteld in ensembles waar je niet omheen kan.

Net voor de ingang van de expo is in een filmpje te zien hoe in Kinshasa gereageerd wordt

op Tsimba's *Machete-huis*, dat ook verderop in de tentoonstelling staat: een huis opgetrokken uit aan elkaar gelaste machetes. Ook al zijn machetes oorspronkelijk huisgerief, ze worden tegenwoordig niet meteen meer geassocieerd met de geborgenheid van een huis, maar met moordpartijen. De installatie van het Machete-huis op de Marché de la Liberté in Kinshasa leidde daar dan ook tot zeer verhitte taferelen.

Behalve van wapentuig is Tsimba ook geen fan van religie. Niet voor niets betekent de titel van de tentoonstelling *Mabele eleki lola!* zoveel als *De aarde, stralender dan het paradijs*, en is het een oproep om nu iets van het leven te maken in plaats van alleen te speculeren op het hierna-maals. Dus toen er zich op een dag naast het atelier van Tsimba een Pinksterkerk vestigde,

Tsimba maakt krachtige beelden waarmee hij het koloniale verleden en het hedendaagse Congo bevraagt.

waarvan de luide gebeden en gezangen de kunstenaar het werken onmogelijk maakte, zette hij voor zijn deur prompt een sculptuur van een zwangere vrouw waarvan de buik werd doorboord door een crucifix. Het kritische beeld zorgde bij de gelovigen voor zoveel afgrijzen dat de kerk verhuisde.

Hoewel Tsimba op zijn manier het hedendaagse Congo bevraagt, ontsnapt ook het koloniale verleden niet aan zijn aandacht. De aanwezigheid van wapens, territoriale twisten en de niet altijd zo 'katholieke' kerk heeft immers ook met dat verleden te maken.

Pasi en Patrice

Nog iemand die onlangs in het museum van Tervuren werd gesignaleerd is de Mortselse rapper met Congolese roots Kim Nzita Vangu, alias **Pasi**. Pasi werkt momenteel in het asielcentrum van Kapellen, maar heeft er ook al een muziekcarrière van twintig jaar opzitten. Samen met zijn kompaan Kevin Cloos vormde hij de groepen 2000wat en Diamantairs, en stampte hij het hiphoplabel Eigen Makelij uit de grond, dat artiesten zoals Tourist LeMC, Safi en Rupelsoldaten rekruteerde. Onlangs maakte Pasi met Cloos de single *Medaille* voor de Canvasreeks *Kinderen van de kolonie*. En nu is er ook *Patrice*, een song over de eerste democratisch

verkozen premier van Congo Patrice Lumumba, die precies zestig jaar geleden het slachtoffer werd van een moord waarvoor ook de Belgische overheid verantwoordelijkheid draagt. De clip voor dat nummer nam Pasi op in het museum.

'De thematiek die ik nu in mijn muziek aankaart, is politieker en heeft ook meer met mijn roots te maken dan vroeger', zegt Pasi. 'Toen ik jong was, was ik daar ook mee bezig, maar kon ik het nog niet zo verwoorden. Nu ik volwassen ben, wil ik zaken zeggen die nog wat gevoelig liggen en maatschappelijk nog niet helemaal aanvaard zijn. Het voordeel daarbij is dat ik thuis ben in de twee werelden: mijn muziek is enerzijds heel volks en Antwerps, anderzijds ben ik opgegroeid met verhalen uit Congo.'

Pasi werd geboren in het Zaïre van Mobutu. 'Toen ik drie jaar was, in 1988, zijn we naar België gekomen omwille van medische problemen van mijn moeder. Mijn vader is van 1955 en heeft van de onafhankelijkheidsstrijd dus wel nog iets meegekregen. Dat er in België nog te weinig wordt onderwezen over het koloniale verleden, terwijl de lessen over de Tweede Wereldoorlog je oren uitkomen, merk ik door de commentaren op mijn muziek van mensen die niet weten wat daar allemaal is gebeurd.'

Tot op vandaag

De muziek die hij maakt is zijn vorm van protest. 'Patrice is eigenlijk ontstaan uit een sample van de Amerikaanse jazzpianiste Patrice Rushen. Toen Cloos me zijn instrumentaal stuurde, gaf hij die de titel Patrice, waardoor ik meteen de link legde met Patrice Lumumba. Lumumba was misschien zelf ook geen heilige, maar zijn speech in aanwezigheid van Koning Boudewijn (waarin Lumumba op Onafhankelijkheidsdag onaangekondigd de wantoestanden van de kolonisator hekelde, red.) getuigde van heel veel lef. Voor die onbevreesdheid heb ik veel respect, en die *freedom of speech* vind ik heel inspirerend. Ik voel mij vrij als Patrice drukt uit dat je moet durven zeggen dat het niet oké is als je slecht wordt behandeld, wie er ook voor je neus staat. Dat is de punch die in het nummer zit. Het gaat ook over de mensen van de tweede generatie die nog voor een minimum moeten gaan werken. Mijn vriendin en ik zoeken momenteel een lening voor een huis en merken dat je ook bij de banken op basis van je kleur anders wordt behandeld. Ook al ben je nog zo geïntegreerd.'

Nadat Pasi zijn video voor *Medaille* opnam bij het Koninklijk Paleis en het Museum van Midden-

Afrika had het museum hem laten weten dat hij ook eens binnen mocht komen filmen als hij wilde. Pasi: 'Er is natuurlijk geen groter symbool van het kolonialisme dan het museum. Dat ik daar zestig jaar later op een vrij harde manier mijn ding mag doen, zorgt voor een contrast dat perfect bij de song past. Het toont ook dat ze daar *moves* aan het maken zijn om het koloniaal verleden een andere plaats te geven. Ik kan wel begrijpen dat sommigen het museum liefst zouden willen afbreken, en veel stukken die er staan aan Congo toebehoren. Maar als je ziet hoeveel mensen nog altijd niet weten en begrijpen wat

er allemaal is gebeurd, en dat jongeren op Pukkelpop *Handjes kappen, de Congo is van ons* scanderen, dan weet je dat we ook nood hebben aan context en onderwijs. Educatie kan mensen veranderen en doen inzien dat veel onrecht tot op de dag van vandaag doorwerkt. Dat mensen van kleur nog altijd minder kansen krijgen en voor minder worden aanzien.'

i *Mabele eleki lola!* loopt nog tot 15 augustus, www.africamuseum.be
Patrice van Pasi is te beluisteren op alle platformen, www.pasipassief.be

De Lijn naar de toekomst

In onze reeks *De zwalpende bus* houden we de problemen van De Lijn in onze regio tegen het licht. Want de frustraties over de vervoermaatschappij zijn groot, zowel bij de reizigers, de lokale besturen als bij het personeel.

In dit derde en laatste deel schetsen we mogelijke toekomstscenario's.

TEKST Jan Haeverans • FOTO Filip Claessens

Zoals zoveel goede verhalen begint ook dit met... hommeles. Sinds 2019 is Vlaanderen immers opgedeeld in vijftien vervoerregio's.

En die hebben intussen allemaal een openbaarvervoerplan voor 2022 ingediend. Allemaal, behalve één: de Vlaamse Rand. Daar kunnen ze het niet eens worden over de besteding van de budgetten. Het probleem? In 2019 schafte de Vlaamse overheid het concept van de basismobiliteit af, dat kort samengevat zowat elke burger het recht gaf op kwalitatief openbaar vervoer in de buurt. In de plaats daarvan kwam het idee van de basisbereikbaarheid, dat meer vervoer voorziet op plekken waar het echt nodig is, en dat zijn natuurlijk de grote, drukke lijnen in de

dichtbevolkte gebieden. De verliezers zijn de meer landelijke gemeenten, die bussen zien verdwijnen. Een tiental schepenen van Mobiliteit tekende daartegen protest aan, onder andere in Linkebeek, Drogenbos, Beersel en Sint-Genesius-Rode, maar ook in Gooik, Herne, Roosdaal en Bever (de vervoerregio Vlaamse Rand is een stuk groter dan de negentien gemeenten rond Brussel, red.).

De centen

Getouwtrek over centen dus. Pleiten voor meer budget kan niet, want de vervoerregio's mogen van de overheid niet meer uitgeven dan tevoren. En dat de Vlaamse Rand ondergefinancierd zou zijn, zoals sommigen wel eens beweren, blijkt

volgens een onderzoek van de krant *De Morgen* ook al niet echt te kloppen: per inwoner geeft vervoerregio Vlaamse Rand 143,32 euro uit, net iets minder dan Leuven (145,85 euro), Antwerpen (152,03 euro) en koploper Oostende (157,89 euro). Al nuanceert De Lijn die cijfers, omdat onder andere de vele Brusselaars die van en naar de Rand vervoerd worden er niet in zijn opgenomen, wat voor een vertekend beeld zorgt.

Brabantnet en GEN

Bovendien zijn er heel wat argumenten voor het nieuwe vervoerplan te bedenken. Zo schreef Pieter Vansteenwegen, voorzitter van het KU Leuven Mobility Research Center, in een opiniestuk in de krant *De Morgen*: 'Het is nu eenmaal niet meer van deze tijd om midden in het groen te gaan wonen en dan te verwachten dat de overheid voorziet in allerlei nutsvoorzieningen en een hoogfrequente bediening met het openbaar vervoer. Voor die zaken moeten we in de toekomst dichter bij de kernen gaan wonen. Dat zal onze ruimtelijke ordening en duurzame mobiliteit ten goede komen.'

Ook Cathy Macharis, professor duurzame mobiliteit en logistiek aan de Vrije Universiteit Brussel, lijkt die mening toegedaan: 'De Lijn krijgt steeds minder middelen en moet in een enorm

versnipperd gebied werken; Vlaanderen is één grote nevelstad. Dan is het natuurlijk moeilijk om een efficiënt openbaar vervoer te organiseren. Daarom is het een goed idee om in te zetten op de grote stromen, zoals het Brabantnet (een reeks sneltramlijnen die Vlaams-Brabant en de Vlaamse Rand moeten verbinden met Brussel, red.)

Het grote probleem daarbij is volgens Macharis de institutionele situatie van ons land: 'Openbaar vervoer wordt geoptimaliseerd binnen de gewesten, maar aan de grenzen wordt het lastig. Grensoverschrijdende projecten zoals bijvoorbeeld het Brabantnet en het GEN (Gewestelijk ExpresNet of voorstadsnet) komen maar moeilijk van de grond. Trams die vroeger verder reden, zijn nu afgeschaft. Terwijl veel mensen daar wel nood aan hebben. En de vervoerregio's zijn in hetzelfde bedje ziek: binnen de regio is het goed geregeld, maar de verbindingen met andere regio's zijn dikwijls het probleem. Het intergewestelijke verkeer zou dus beter op een hoger niveau geregeld worden. De Lijn moet zich dan inpassen in een grotere mobiliteitsvisie die wordt uitgetekend op het federale niveau.'

Snel naar Brussel

Ook bij De Lijn lijken ze gewonnen voor een openbaar vervoer dat inzet op de grote lijnen. Volgens

woordvoester Karen Van der Sype is het ideaal 'een sterk en stipt net dat een aantrekkelijk alternatief biedt voor de auto, met als basis sterke kernnetlijnen die de grootste vervoersstromen moeten opvangen met hoge frequenties, en aanvullende lijnen die het kernnet verder versterken.' Eigen busbanen of een eigen bedding zijn daarbij cruciaal. 'Op de drukste assen met het meeste potentieel kan er Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) komen met extra goede doorstroming. Een goede doorstroming betekent immers dat je niet alleen een stipter en betrouwbaarder aanbod krijgt, maar ook dat je met hetzelfde aantal bussen mogelijk méér kunt bieden. Voor elektrische bussen wordt doorstroming overigens nóg belangrijker: ook in de file loopt de batterij immers leeg.'

Over hoe het staat met de vorderingen van het Brabantnet, blijven ze bij De Lijn op de vlakte: 'De

Cathy Macharis: 'De Lijn krijgt steeds minder middelen en moet in een enorm versnipperd gebied werken.'

Werkvennootschap (de organisatie die belast is met complexe mobiliteitswerken, red.) is in het kader van de uitrol van het Brabantnet bezig met de procedures voor de aanleg van de tram tussen de luchthaven en Brussel-Noord en van de sneltram langs de A12 van Willebroek naar Brussel. De Vlaamse Regering besliste in 2016 om het tracé van de Ringtram voorlopig uit te baten met de Ringtrambus, maximaal in eigen bedding. De Ringtrambus rijdt sinds de zomer van 2020, en de eigen beddingen worden op dit moment verder uitgebouwd door de Werkvennootschap.'

Dienstverlening via de telefoon

In Helsinki rolden ze een tijd geleden het concept van *Mobility as a Service (MaaS)* uit. Kort samengevat komt het erop neer dat je je bestemming intikt in je smartphone, waarna de app je route uitstippelt op basis van je eigen voorkeur (de snelste, de goedkoopste,...), je tickets voor het openbaar vervoer betaalt, een deelfiets ontgrendelt indien nodig, en eventueel zelfs

een deelwagen of taxi voor je regelt. Je volgt dus gewoon je telefoon om op je bestemming te geraken. De bedoeling is dat je als stads(rand) bewoner eigenlijk geen eigen auto meer nodig hebt. Voor Brussel en omgeving lijkt dit evenwel nog een verre droom.

Professor Macharis geeft echter hoop: 'De stad Antwerpen werkt al samen met MaaS Global, de Finse ontwerper van een MaaS-concept. En in Brussel zijn ze een MaaS-app aan het ontwikkelen. Het is belangrijk dat ze daar ook De Lijn en de Rand bij betrekken. Zodat het systeem de hele metropolitane regio omvat, en niet stopt aan de gewestgrens. Politiek kan dat misschien soms moeilijk liggen, maar de mensen willen gewoon vlot van A naar B geraken. Momenteel testen tweeduizend mensen in Brussel het systeem uit. Het zou vrij snel van start kunnen gaan. Voor zo'n systeem heb je wel een heel goed werkend openbaar vervoer nodig, want dat vormt de ruggengraat. Dus het is erg belangrijk dat we de investeringen in het openbaar vervoer niet afbouwen.'

Ook De Lijn ziet wel wat in het MaaS-principe. 'In Vlaanderen zet De Lijn in op het mogelijk maken van zulke MaaS-concepten door het beschikbaar stellen van dienstregelingdata – en andere data, zoals realtimedoorkomsten, omleidingen en storingsen – en het mogelijk maken om via de mobiele apps van MaaS-operatoren meteen ook tickets te verkopen. De Lijn wil bovendien een belangrijke rol spelen op het vlak van duurzame mobiliteit en combimobiliteit. Bus en tram zijn immers niet op elk moment of voor elke verplaatsing het ideale vervoermiddel. Daarom hebben we partnerships met verschillende complementaire initiatieven zoals Cambio en Blue-bike.'

'Het openbaar vervoer in de Vlaamse Rand heeft nog een stevig groeipotentieel', besluit Van der Sype van De Lijn. 'Zeker als we enkele grote projecten kunnen realiseren en als we de doorstroming, stiptheid en betrouwbaarheid kunnen verbeteren. Als het openbaar vervoer dermate efficiënt uitgebouwd wordt dat het voor inwoners en pendelaars efficiënter en goedkoper wordt om de auto aan de rand achter te laten, dan worden auto's overbodig en zal niemand nog voordelen zien in het nemen van de auto richting stad.'

Subtiele beeldtaal om de hoek

David Legrève mocht als regionaal fotograaf van Het Laatste Nieuws en RandKrant ook tijdens de lockdown zijn essentiële job blijven uitoefenen. Het inspireerde hem tot zijn eerste fotoboek *Weldra opening*.

TEKST Tom Peeters • FOTO Filip Claessens

De titel stond in kapitalen op een raam van een nieuwe zaak in Asse. Onderweg naar een opdracht over de triagepost van de spoedafdeling van een lokaal ziekenhuis viel zijn oog op de haastig neergekrabbelde boodschap die door de coronamaatregelen inmiddels erg twijfelachtig was geworden. 'Ik weet nog steeds niet of de zaak ooit is geopend, maar het beeld van die onafgewerkte, ruwe gevel sprak me direct aan', zegt David Legrève (42), die in zijn eerste fotoboek wel meer dubbele bodems smokkelde.

De persfotograaf is inmiddels 17 jaar aan de slag als regiomedewerker van Het Laatste Nieuws en 12 jaar bij RandKrant. Voor zijn boek *Weldra opening* wilde hij meer dan louter registreren. 'Ik ging op zoek naar situaties die niet expliciet, maar wel veelzeggend waren. Ik wilde geen geïntubeerde lichamen tonen, maar mijn persoonlijk beleving van de crisis vertalen. Door de vreemde, nieuwe situatie ben ik mijn opdrachten met een dubbele bril beginnen te bekijken.' De louter illustratieve nieuwsbeelden belandden in de krant, die met meerdere betekenislagen en soms ook een vleugje poëzie of een persoonlijke link werden opzijgelegd voor het boek.

Met het coverbeeld viel alles mooi op zijn plaats, maar het was de foto van een hond die in een leegstaande vitrine lag te slapen die de reeks definitief op gang trok. 'Het tafereel zag er in het zonlicht tegelijk vredig en dreigend uit, en illustreerde treffend de eerste weken van de lockdown. De lucht was nog nooit zo blauw. De natuur was alles opnieuw aan het overnemen. Maar op de achtergrond stierven er wel mensen.' In het begin joeg het onbekende en onzekere ook de fotograaf angst aan, maar met een essentieel

beroep kon hij in tegenstelling tot vele anderen wel aan het werk blijven. 'Als ik de afstandsmaatregelen en mondkemperplicht respecteerde kon ik evenveel mensen blijven zien als voorheen. Ik merkte dat velen door de isolatie blijer dan ooit waren om eens met iemand te kunnen praten.'

'Door de lockdown vloeide het professionele makkelijker over in het privéleven. Er was meer tijd om te genieten van wat dichtbij is.'

Lege zitbanken en Brusselse ring

Het fotoboek, dat de periode van 16 maart tot 25 juli 2020 beslaat, pendelt tussen het journalistieke en het persoonlijke. 'Het is een tijdsdocument dat de onwezenlijke periode die we allemaal samen doormaakten in herinnering brengt. Er is aandacht voor het absurde van sommige regels, met bijvoorbeeld de afgeplakte zitbanken, maar ook voor menselijke solidariteit. Neem de 74-jarige vrouw die plots een essentieel beroep uitoefende en wil lens nillens haar stoffenwinkel open wilde doen, ook al behoorde ze tot een risicogroep. Je merkt hoe feestjes plots achter schermpjes werden gevierd, of op grote afstand.' Een proclamatie vond plaats in een voetbalstadion en de term raambezoek kreeg een nieuwe dimensie. Tussen de werkopdrachten fotografeerde Legrève zijn eigen gezin, vooral in de tuin. Hij zag er zijn kinderen ravotten en zijn vrouw zijn vader een coronacoupe geven.

Het meest geslaagd zijn de foto's waarop Legrève subtiele details spot. 'Op een verlaten

stuk Brusselse Ring in Zaventem wijst een remspoor op achterliggend onheil. Op een andere foto zie je een huis dat brandweermannen niet erg coronaproof aan het stutten zijn nadat het is aangereken door een vrachtwagen. Mij sprak vooral het contrast aan tussen de chaos buiten en een knuffelbeertje dat vanuit het raam onbewogen en geduldig leek te wachten op voorbij wandelende kinderen.'

Fotografie als levensstijl

Eigenlijk wilde Legrève eerst een meer artistiek kunstboek maken, maar dat werd hem afgeraden. De Gentse organisatie Mentormentor, die fotografen ondersteunt in hun artistiek proces, wees hem op het feit dat je geen kunstenaar hoeft te zijn om een fotoboek uit te brengen. 'Dat heeft voor een dé clic gezorgd. Vervolgens heb ik de inleiding geschreven en ben ik beelden op mekaar beginnen afstemmen. Samen met de vormgeefster heb ik gekozen voor een ruwe cover met een open rug. Dat onafgewerkte paste goed bij het openingsbeeld.'

'Door de pandemie heb ik me onverwacht extra kunnen verdiepen in de fotografie. Daaruit is gebleken dat het destijds de juiste keuze was voor mij. Fotografie is immers niet alleen een beeldtaal, maar ook een levensstijl die me nog altijd even hard boeit, intrigeert en gelukkig maakt.' Het doel is om over drie jaar, wanneer hij 20 jaar regionaal persfotograaf zal zijn, een tweede fotoboek uit te brengen met een selectie uit zijn uitgebreide archief.

 Weldra opening kost 35 euro en is te bestellen via david@davidlegreve.com

Naar welke boeken kijkt Steven Van Ammel uit?

Letteren in de lente

Vraag een boekhandelaar nooit om slechts één, twee, drie of zelfs vier binnenkort te verschijnen boeken te noemen waar hij of zij persoonlijk naar uitkijkt. Een enthousiaste waslijst titels zal je deel zijn. Ziehier de tips van Steven Van Ammel van boekhandel Passa Porta in Brussel.

TEKST Ines Minten • FOTO Filip Claessens

Vier had je er gevraagd, hè? Ik heb er net iets meer.' Steven Van Ammel is één van die boekhandelaars bij wie je altijd terecht kunt voor literair advies. Je zoekt dit of dat, met zus en zo? Jouw boekhandelaar stalt zijn parate kennis voor je uit. 'Ik zit nu 20 jaar in het boekenvak', vertelt Van Ammel. 'Het valt op dat lezers meer en meer verloren lopen in een boekhandel en ons dus ook vaker aanklappen, wat ik overigens ten zeerste aanmoedig.' Misschien heeft het te maken met een daling in het aantal recensies in combinatie met een exploderend aanbod. Wie weet? Maar de trend is onmiskenbaar.

Altijd de moeite

'Ik heb voor de aardigheid even gekeken welke boeken ik voor mezelf heb besteld', zegt Van Ammel. 'Dat is altijd een goede indicator.' Nogal wat van die boeken hadden al verschenen moeten zijn, maar hebben vertraging opgelopen. Corona heeft daarmee te maken, maar soms ligt het ook aan de auteur. 'A.F.Th. Van der Heijden heeft *Stemvorken* klaar, een nieuw deel van *De tandeloze tijd*. Altijd de moeite. Van der Heijden is zo'n auteur van wie ik vermoed dat hij nog nooit een boek op tijd in de handel heeft gekregen, zozeer blijft hij eraan schaven en werken.' Nog even geduld tot eind mei.

Klassieke dystopie

'En dan is er *Kallosaine* van Karin Boye. Een moderne klassieker.' De Zweedse auteur schreef haar dystopische roman in 1940. Hoewel het boek minder bekend is, noemen kenners het in één adem met 1984 van George Orwell en

Brave New World van Aldous Huxley. Waarover gaat het? Leo Kall, wetenschapper en brave burger, leeft in een totalitaire maatschappij waarin het individu langzaam wordt uitgewist. Hij ontdekt een drug die iedereen stante pede de waarheid laat spreken. In april komt de kleine Amsterdamse uitgeverij Koppert met een Nederlandse vertaling.

Intimistisch, onstuimig, schurend

Wij zijn nooit alleen is de nieuwe verhalenbundel van Bart Meuleman, over omgaan met anderen en het ongemak dat dat met zich meebrengt. 'Ik volg Meuleman al jaren', zegt Van Ammel. 'Heb je *De jongste zoon* ooit gelezen? Een prachtige, intimistische roman, waarin hij op zoek gaat naar de roots van zijn vader. Meuleman is au fond een dichter, dus hij weet goed wat hij moet weglaten.'

Vraag een boekhandelaar nooit om één, twee of drie boeken waar hij naar uitkijkt. Een waslijst titels zal je deel zijn.

De roman *Mijn nachten met Spinoza* van Els Moors heeft in boekhandelmiddens welhaast magische allures verworven. 'We hebben haar kunnen volgen van uitgever naar uitgever. Uiteindelijk verschijnt dit boek bij de Arbeiderspers. Er zit een zekere humor in haar boeken, iets onstuimigs ook. Ik ben dus blij dat er eindelijk een datum vastligt.'

Een weinig bekende auteur die Van Ammel

niettemin heel graag aanprijst, is de Nederlandse Marie Kessels, die binnenkort *Levenshonger* uitbrengt. 'Haar werk schuurt en is daardoor niet altijd even prettig om te lezen.' Maar ze spaart zichzelf en de lezer niet, en dat maakt het oeuvre zo boeiend. 'Ze geeft zelden interviews, dus we weten weinig over haar. Ik denk dat dat haar een vrijheid geeft om het ook over de gruwelijke, harde en vieze kanten van het leven te hebben. Haar boeken lezen, is een belevenis.'

Rust en poëzie

Ons denkbeeldige winkelmandje zit al lekker vol, maar Van Ammels lijstje is nog niet af. 'De Noor Roy Jacobsen heb ik afgelopen jaar dankzij een collega ontdekt. *Witte zee* verschijnt in mei en is het tweede deel van wat een trilogie moet worden over een aantal families in een klein Noors vissersdorp. Zijn boeken ademen een enorme rust uit.'

'Wat heb ik hier nog? O ja: *Verdraaide tijd* van de Pool Włodzimierz Odojewski! Ik las twee jaar geleden zijn novelle *Zomer in Venetië*: een bijzonder mooi, poëtisch boek.' Een kleine jongen komt de oorlog door dankzij de kracht van verbeelding: wat water en planken in een kelder kan jouw Venetië zijn. 'Je voelt de terreur van de oorlog, maar enkel zijdelings. Heel straf. In de roman die nu komt, puzzelt het hoofdpersonage beetje bij beetje zijn verzetsverleden bij elkaar.'

i Nog leeshonger? Spring binnen bij je favoriete boekhandel of proef van het aanbod van het altijd meertalige en dit jaar volledig digitale Passa Porta Festival (21-28 maart), www.passaporta.be

In de cockpit van de Vlaamse Rand

In de cockpit van het bovenlokaal beleid voor de Vlaamse Rand zitten politici van de N-VA aan het stuur. RandKrant sprak met Ben Weyts, Bart Nevens en Gunther Coppens over hun intenties en beleid. Deel 1 kon je in RandKrant van februari lezen; deel 2 lees je hieronder.

TEKST Luc Vanheerentals • FOTO Filip Claessens

In de Vlaamse Regering is Ben Weyts uit Beersel de minister bevoegd voor de Vlaamse Rand. In de provinciale deputatie was het Vlaams beleid twee jaar in handen van gedeputeerde Bart Nevens uit Kortenberg. Sinds 2021 is gedeputeerde Gunther Coppens uit Sint-Pieters-Leeuw hiervoor bevoegd. Het ambt van provinciegouverneur wordt sinds vorig najaar waargenomen door Jan Spooren, de voormalige burgemeester van Tervuren. Hij is van N-VA-signatuur, maar heeft uitdrukkelijk te kennen gegeven dat hij deze functie, net als zijn voorganger Lodewijk De Witte, onpartijdig en boven alle partijen heen wil invullen.

Op communautair vlak is het momenteel in de Rand veel rustiger dan pakweg tien jaar geleden. Maar wat met de toepassing van de omzendbrief-Peeters met betrekking tot de taal van overheidsdocumenten? De burgemeesters van de facilitieitengemeenten volgen de arresten waarin de Raad van State zegt dat Franstaligen maar een keer om de vier jaar moeten aangeven dat ze een document in hun taal willen in plaats van dat ze dat elke keer moeten doen, zoals de omzendbrief-Peeters oplegt.

Weyts: 'Wij houden vast aan de omzendbrief-Peeters en baseren ons hiervoor eveneens op arresten van de Raad van State. De Raad heeft destijds immers bepaald dat die omzendbrief niet alleen wettelijk is maar ook nodig. Zonder die omzendbrief zit je de facto immers in een tweetalig systeem zoals in Brussel en is er geen sprake van faciliteiten maar van tweetaligheid. Franstalige inwoners van facilitieitengemeenten moeten dus telkens opnieuw aangeven dat ze een overheidsdocument in hun taal willen ontvangen.'

Coppens: 'Mensen die aan een loket van een Vlaamse gemeente komen, moeten beseffen dat ze in Vlaanderen zijn. Dat besef is essentieel

omdat het de noodzaak van de kennis van het Nederlands duidelijk stelt. De kennis van het Nederlands is bovendien een conditio sine qua non voor nieuwkomers om zich economisch en sociaal-cultureel te kunnen integreren en ontplooiën in onze gemeenschap.'

Minister Weyts laat onderzoeken of het onderwijs in de door Vlaanderen gesubsidieerde Franstalige scholen in de Rand voldoet aan de eindtermen. De Franse Gemeenschap heeft al laten weten dat ze een dergelijke Vlaamse controle nooit zal aanvaarden.

Weyts: 'In heel Vlaanderen moeten de scholen die wij financieren beantwoorden aan onze eindtermen. De Franstalige basisscholen in de facilitieitengemeenten vormen de enige uitzondering op die regel. Ik zou niet weten waarom wij als belastingbetalers niet mogen vragen dat ook in die scholen een minimale onderwijskwaliteit aanwezig is. Als je niets te verbergen hebt, en je gelooft in de kwaliteit van je onderwijs, dan kan er toch geen probleem zijn om openheid van zaken te geven en aan te tonen dat de gehanteerde eindtermen gelijkwaardig zijn aan die van ons?'

Een van de zwaarste problemen waarmee de regio te kampen heeft, is de mobiliteit. Brussel wil een kilometerheffing invoeren. Waarom is N-VA tegen?

Weyts: 'On a déjà donné. Wij betalen vanuit Vlaanderen al heel wat voor het Brussels Gewest. Dat we dan nog eens zouden moeten betalen voor het gebruik van hun wegen is onrustwekkend. Wij hebben de afgelopen jaren al massaal geïnvesteerd in meer duurzame vervoerswijzen richting Brussel. Het probleem is dat het Brussels Gewest niet echt meewerkt. Een aantal van de fietspaden, die wij in Vlaanderen hebben aangelegd, krijgen op het Brussels

grondgebied geen verlengstuk. Hetzelfde voor de scheepvaart. Vlaanderen investeert fors in de verhoging van de capaciteit van de waterwegen voor een modal shift van het vrachtverkeer naar het water. Op het Zeekanaal Brussel-Willebroek en Brussel-Charleroi investeren wij in sluisen en bruggen om de tonnage van schepen te verhogen tot 1.350 ton. Ondanks het feit dat Brussel zegt vrachtwagens te willen mijden, weigert men de infrastructuur van dit kanaal op zijn grondgebied aan te passen.'

Nevens: 'In deze legislatuur willen wij 100 km nieuwe fietsnelwegen realiseren. Op Brussels grondgebied rekenen we op Brussel, maar dat is niet evident. In Vlaams-Brabant hinken we achterop wat betreft recreatieve en functionele fietsroutes, maar we zijn bezig aan een serieuze inhaaloperatie. Recent hebben we er met de provincieraad bij de Vlaamse Regering op aangedrongen om geld vrij te maken voor nieuwe tramlijnen in de Rand. De Brusselse stadstol is een pestbelasting. Met wat zijn we bezig als wij morgen elke Brusselaar zouden laten betalen om gebruik te maken van onze Vlaamse wegen? Hetzelfde verhaal met de luchthaven van Zaventem, waar Brussel wel de lusten van wil maar niet de lasten.'

Een ander probleem is de (on)veiligheid. De politiezones in onze regio klagen over het tekort aan agenten en de onderfinanciering in vergelijking met politiezones elders.

Weyts: 'De concurrentie door de premies in Brussel is nefast. Hierdoor is het moeilijker voor de politiezones in de Rand om agenten te rekruteren.

Ben Weyts

Gunther Coppens

Bart Nevens

Ook agenten die wij zelf opleiden in het PIVO in Asse worden weggezogen door de Brusselse premie, die wij als Vlaamse belastingbetaler mee betalen. Wij vragen al lang dat de federale overheid de politiezones in de Vlaamse Rand op dezelfde manier zou financieren zodat deze premie ook aan hen kan worden betaald.'

Coppens: 'De federale dotatie aan de politiezones in de Vlaamse Rand ligt een stuk lager dan in Waalse zones met een gelijkaardige grootte. De cijfers spreken voor zich. In 2017 kregen de politiezones in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gemiddeld 110 euro per inwoner. Voor

Weyts: 'In heel Vlaanderen moeten de scholen die wij financieren beantwoorden aan onze eindtermen.'

Halle-Vilvoorde is dat slechts 51,10 euro per inwoner. In de provincie Vlaams-Brabant – met inbegrip van de stad Leuven – is dat 54,16 euro. Dat is een schandelijke scheeftrekking.'

De immobielijnprijzen in de Vlaamse Rand zijn bij de duurste in heel België. De provincie neemt via Vlabinvest initiatieven om in de brede regio rond de hoofdstad betaalbare woningen te bouwen, maar dat alles lijkt een druppel op een hete plaat.

Coppens: 'Vlabinvest heeft met Vlaamse middelen de afgelopen 30 jaar in de 39 gemeenten waar het actief is 1.426 woningen gebouwd

waarvan meer dan de helft sociale huur- en koopwoningen. Dat 1.004 van deze panden de afgelopen tien jaar gerealiseerd werden, geeft aan dat de werking op toerental is gekomen. Positief is ook dat de facilititeitengemeenten beginnen mee te werken. De komende jaren zijn er 154 woningen gepland in deze gemeenten. Een van de oorzaken van de dure prijzen in de Vlaamse Rand is de stadsvlucht uit Brussel. Hierdoor ontstaat er niet alleen meer concurrentie op de woningmarkt, maar dreigt ook een verbrusseling en een sociale verdringing van de eigen inwoners. De lokale binding van huurders en kopers is bij Vlabinvest een belangrijk criterium om dit probleem tegen te gaan.'

Nevens: 'Vlabinvest maakt voor velen een verschil op vlak van betaalbaar wonen, maar het zal natuurlijk nooit genoeg zijn. De bouwgronden in de Vlaamse Rand zijn ook heel duur. Sociale huisvestingsmaatschappen hebben voorkeurecht, maar de instroom van mensen op zoek naar een betaalbare woning blijft aangroeien. Met het oog op een optimale sociale integratie opteren Vlabinvest en de sociale huisvestingsmaatschappijen voor kleine initiatieven met een gezonde mix van sociale woningen, starterswoningen en aangepaste woningen voor ouderen en niet voor grote sociale bouwprojecten. Daarnaast steunt de provincie de sociale verhuurkantoren die samen met de eigenaars leegstaande woningen in orde zetten en goedkoper verhuren.'

Sint-Pieters-Leeuw, Beersel, Dilbeek en Halle hebben inmiddels een of andere vorm van

bouwstop ingevoerd om verdere verstedelijking tegen te gaan.

Coppens: 'De afgelopen acht jaar was ik schepen in Sint-Pieters-Leeuw waar, net als in de rest van de Vlaamse Rand, de druk op de open ruimte steeds groter wordt. We moeten verstandig en spaarzaam omspringen met onze openbaar ruimte. Bouwgrond die niet aan een uitgeruste weg ligt, zal in Sint-Pieters-Leeuw tot minstens eind 2025 niet ontsloten worden zodat het project niet gerealiseerd kan worden. Het gemeentebestuur heeft hiermee de toon gezet. Andere randgemeenten volgen ons standpunt en ook de Vlaamse Regering heeft intussen een duidelijk standpunt ingenomen over de zogenaamde betonstop.'

Hoe zit het met het streven van de provincie om tegen 2040 klimaatneutraal en klimaatbestendig te worden? Zitten jullie op schema?

Nevens: 'De provincie is altijd heel ambitieus geweest, maar er is een verschil tussen een ambitie stellen en deze in praktijk brengen. In 2018 zitten we aan een totale uitstoot van 5,86 miljoen ton CO₂. Dat is een daling met 7% in vergelijking met 2011. Momenteel zitten we niet op schema om in 2040 klimaatneutraal te worden, maar we stellen wel vast dat de daling van CO₂ de afgelopen jaren versnelt. Dat is ongetwijfeld omdat steeds meer mensen zich bewust worden van de opwarming en maatregelen nemen.'

 Lees het volledige interview op www.randkrant.be.

Moumen Ferhati

Niet van hier, niet van daar

‘België heeft een zekere magie’, zegt Moumen Ferhati Benamar. Dat dacht hij twaalf jaar geleden toen hij hier aankwam en dat denkt hij nog steeds. ‘Dit land heeft mij veel gegeven. Ik kan mij geen betere plek op aarde voorstellen.’

TEKST Nathalie Dirix • FOTO Filip Claessens

DE FAVORIETEN VAN...

Mooiste plek in Marokko

Agadir, de grootste
badplaats van Marokko.

Lekkernij

Tajine met vlees
en pruimen.

Mooiste herinnering

Het eenvoudige leven.

Moumen leeft met zijn vrouw en twee zontjes in Dilbeek. Overdag werkt hij voor de MIVB in Brussel. ‘In 2008 ben ik begonnen als techniekervan het interventieteam. Sinds een paar jaar maak ik deel uit van het renovatieteam. Mijn baan betekent veel voor mij. Zo heb ik mij in België kunnen integreren.’

Streng opvoeding

Hij groeide op in Tanger met een Spaanse moeder en een Marokkaanse vader. ‘Mijn ouders gaven me een strenge opvoeding. Mijn vader was rijkswachter en eerder zwijgzaam, maar als hij sprak dan kon ik maar beter luisteren. Mijn moeder stond aan het hoofd van een school. Zij benadrukte hoe belangrijk het is om de juiste weg te kiezen in je leven. Vier keer per jaar ga ik hen opzoeken. Ik ben graag bij hen en ik vind het ook fijn om mijn jeugd vrienden opnieuw te zien. Toch zijn mijn reizen naar Marokko een vreemde ervaring. Wanneer je daar bent, word je geconfronteerd met het feit

DE Nicht von hier, nicht von dort

‘Vier Mal im Jahr statte ich meine Eltern einen Besuch ab. Ich bin gerne bei ihnen und finde es auch schön, meine Freunde aus der Jugend wiederzusehen. Dennoch sind meine Reisen nach Marokko eine seltsame Erfahrung. Wenn man dort ist, wird man mit der Tatsache konfrontiert, dass man nicht mehr wirklich von dort ist. Dieses Gefühl habe ich auch in Belgien. So sehr ich mich in diesem Land auch zu Hause fühle, bin ich doch nicht wirklich von hier. Aber ich sehe meinen gemischten Hintergrund eher als Vorteil denn als Nachteil. Wenn wir dafür Sorge tragen können, dass wir unseren Kindern eine Welt hinterlassen, in der sie später ein gutes Leben führen können, und das ist mehr als ein Leben, in dem es einem materiell an nichts fehlt, dann haben wir es geschafft. Am Ende ist es die Liebe zum Leben, die sich durchsetzen wird. Und dieses Leben gibt uns viel, wofür es sich lohnt, weiterzumachen.’

dat je niet echt meer van daar bent. Dat gevoel heb ik ook in België. Hoezeer ik me in dit land ook thuisvoel, toch ben ik niet echt van hier, maar ik zie mijn gemengde achtergrond toch meer als een voordeel dan een nadeel.’

De schoonheid van meertaligheid

Moumen vertelt hoe hij reeds als kleine jongen vertrouwd werd met meertaligheid. Tot zijn 16 jaar ging hij naar een Marokkaanse school waar er les werd gegeven in het Arabisch en het Frans. Met zijn moeder sprak hij Spaans. Op zijn 16e maakte hij de overstap naar een Spaans lyceum. ‘Voor mij is het heel gewoon om van de ene naar de andere taal over te schakelen. Ik vond het dan ook vanzelfsprekend om Nederlands te leren, wat ik meteen bij mijn aankomst in België heb gedaan. Ik vind het jammer dat ik onvoldoende de kans krijg om Nederlands te praten. Heel vaak beginnen mensen Frans te spreken wanneer ze horen dat Nederlands niet mijn moedertaal is. Dat is jammer, want een taal leer je pas echt door ze te spreken.’

Ook voor zijn twee zontjes ziet hij meertaligheid als een troef. ‘Ze zijn nog jong, maar je kan ze niet vroeg genoeg vertrouwd maken met de talen van dit land. Het is de beste basis waarop ze later hun toekomst kunnen uitbouwen.’

Licht in de tunnel

Hoe kijkt Moumen naar de toekomst? ‘Als je jong bent, dan staat een groot deel van je leven in het teken van je eigen plezier. Naarmate je ouder wordt, verandert dat. Zeker eenmaal je kinderen hebt. Voor mij en mijn echtgenote komen onze kinderen op de eerste plaats. Het voorbije jaar bracht ons veel moeilijke momenten. Soms voelde het alsof we ons in een donkere tunnel bevonden. Als je dan de levenslust van onze twee jongens ziet, dan krijg je opnieuw zin in morgen. Dan weet je dat er licht is aan het einde van de tunnel. Uiteindelijk is het de liefde voor het leven die zal overwinnen. En dit leven geeft ons veel dat de moeite is om te blijven gaan. Er zijn onze gezonde kinderen, mijn job die ik graag doe en mijn liefde voor mijn vrouw. Dat is heel wat. Nu komt het erop aan om ervoor te zorgen dat we onze kinderen een wereld nalaten waarin zij later een goed leven kunnen leiden, en dat is meer dan een leven waarin je materieel niets tekort komt. Dat is vooral een leven waarin je je talenten kunt ontplooien. Als we voor onze kinderen de fundamenten voor zo’n leven kunnen leggen, dan zullen we kunnen zeggen: missie geslaagd.’